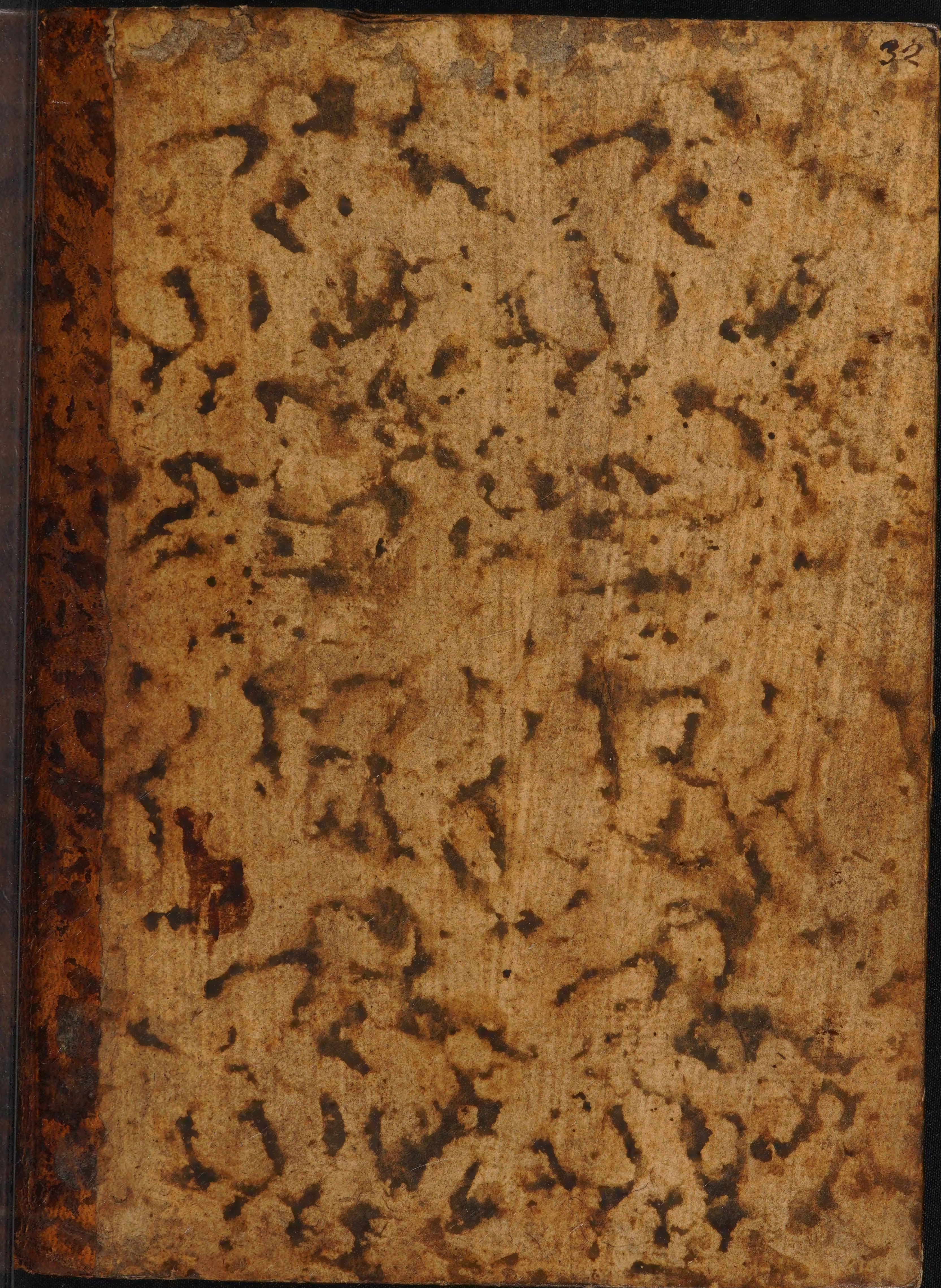

32

DE

aris,
, portr. et eaux-fortes,
L') des loix. Comédie. *Paris, Ba*
ui-rel., maroq. rouge, dos et coin

K

PROSPERI ALPINI MAROSTICENSIS MEDICI DE BALSAMO DIALOGVS.

In quo verissima balsami plantae, opobalsami, carpobalsami, & xilobalsami cognitio plerisque antiquorum atque iuniorum medicorum occulta nunc elucescit.

AD ILLVSTRISS. ET SAPIENTISSIMOS PATAVINAE ACADEMIAE CVRATORES.

VENETIIS,

Sub Signo Leonis, M. D. XCI.

PROSPERI ALPINI MAROSTICENSIS MEDICI

DE BALSAMO DIALOGVS.

IN QVO VERISSIMA BALSAMI plantæ, opobalſami, carpobalſami, & xilobalſami cognitio pleriſq; antiquorum atq; iuniorum medicorum occulta nunc eluceſcit.

AD ILLVSTRISS. ET SAPIENTISSIMOS PATAVINAE ACADEMIAE CVRATORES.

VENETIIS.

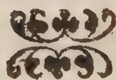
Sub Signum Leonis, M. D. XCI.

ILLVSTRISSIMIS
AC SAPIENTISSIMIS
SENATORIBVS

FRANCISCO PRIOLO
DIVI MARCI PROCVRATORI,
ZACHARIAE CONTARENO,
AC LEONARDO DONATO
EQVITI

Patauinæ Academiæ Curatoribus.

PROSPER ALPINVS. S. D.

TANTAE laudis Senatores Illustrißimi, balsami plantam apud antiquos, iunioresq; medicos fuiße legimus, vt eius oleum seu succus, (quē opobalsamum Græci appellant) in toto terrarum orbe, vt diuinum quodam auxilium habitus atque celebratus fuerit. Vulgus etiam rem aliquam vehementer ad sanitatem ac-

commodatam, balsamum vocare solet. Et quidem nihil in vniuersa simplicium medicamentorum sylua præstantibus, & dignius inueniri proditum est: neq; id hercle immeritò. Quibus enim in arte medendi versatis ad vlcera, vulneraque sananda illius virtus est ignota? quantum lethalibus venenis, scorpionumque ictibus, et viperarum morsibus obsistat? Quibus etiam huius succi nobilitas, in peste, pestiferisque febribus arcendis mira efficacia est occulta? quandoquidem regum corpora eo olim imputria seruari multorum testimonio constet. non ne putridæ febres sæpe sunt hoc ademptæ præsidio? Quid? non ne ex balsamo hominis corpus à cute ad viscera vsque iuuari experientia docuit? Mulieres eo sibi illitam faciem pulcherrimam efficiunt, obortasque in cute rugas abigunt. Atque hinc iuuentutem diu seruari vulgatißimum est. Et vt paucis rem colligam, ac perstringam, caput, stomachum, hepar, lienem, mesentereum, pulmones, renes, vesicam, vterum, spinam, neruos, musculos, articulosque omnes plurimum iuuat: Etenim obortam oculorum caliginem abstergit, visumq; vitiatum, vel deperditum restituit; aures dolentes & in ipsis tinitum sanat. Præterea conuulsis, epylepticis, vertiginosis, resolutis atq; trementibus mirum in modum prodest: tum respirandi difficultati, tußi, orthopnϾ, pulmonum frigiditatibus, fluxionibus, et doloribus subuenit. Stomachi calorem valde fouet,

auget

auget, atque roborat, & icc irco eius cruditatibus, ac flatibus à diminuto calore excitatis præsentaneum est auxilium. Meseraicarum vero à iecore, ac liene venarum obstructiones aufert, regiumque morbum curat. Interceptam sæpe vrinam prouocat, calculosque valenter frangit, & ipsos à renibus abstergit, atque per vrinam expellit. Vterum magis, quàm cætera membra respicit, atque omnibus eius à frigiditate obortis malis præstantißime succurrit; Menses cit, partus: secundasq; educit, præfocationibus & flatibus tutò medetur. Et quod non minus à multis desiderari, atq; expeti solet, fæminam ijsdem ex causis effectam sterilem, fæcundam reddit. Cumq; tam eximiæ balsami dotes existant, ab antiquis etiam præclarißimis medicis olim memoriæ traditæ, mirum non est tantopere Romanis Imperatoribus Vespasianis caram eam arborem extitisse, eiusq; causa ab ipsis cum Iudæis aliquando dimicatum fuisse. Maximum vsum in medicina habuisse succum, fructus, ac ligna apud omnes liquido constat. Perficit enim multorum antidotum compositiones, præsertimque Theriacam, atque Mithridatium, quæ à nostris eo sublato, non sine artis dedecore parantur. Cum hæc aliquando hic inueniri posse ignorent, audacißimeq; oblatum sæpe ipsis huius arboris verum succum, fructus & ligna, vera esse negent. Non possum igitur non multum præsentem balsami calamitatem cum huiusce temporis

medicis dolere; cùm & si in multa Italiæ loca ex Aegypto, ac Syria huiusce plantæ succus, fructus, lignáque nunc verè comportentur, hæc tamen agnoscere nostri medici renuunt, quinimo plerique affirment hoc tempore veram balsami plantam nusquam gentium inueniri, minimeque eius succum, fructus, & virgas (quæ opobalsamum, carpobalsamum, & xilobalsamum Græci appellant) ad nos veras comportari. Atq; horum alij aßerunt fieri quidem non posse, vt veri opobalsami satis, cuius quantitas non pauca sæpe in his locis circumfertur, inueniatur, cum Aegypto, ac Syria balsami plantis omnium consensu nunc careant. quando etiam priscis sæculis ex tota Aegypto multis ijsdem plantis referta modicum quippiam illiusce liquoris haberetur. Alij ex Fœlici Arabia huc illum delatum scientes syncerum esse opobalsamum negant, asserentes solum Aegyptum, ac Syriam illum olim habuisse, neque alibi inuentum plantarum scriptores prodidisse. Hisq; rationibus persuasum est eis syncerum opobalsamum his temporibus non reperiri, quod si aliquando sibi à quibusdam ex Aegypto, vel Syria venientibus offeratur, eos irridentes negant verum eße, atque à se reijciunt; & in parandis Theriaca Mithridatio, & alijs nobilißimis compositis eo haudquaquam vti volunt. Quod ego cum mea quidem sententia peßime, ac non sine artis magno dedecore ab ijs factum iudicauerim, cumque ad nos legitimum

succum

succum arboris, quæ à priscis herbarijs balsamus appellata est, ligna atque fructus ex pluribus locis asportari certò sciam, non potui non summopere istorum ignorantiam, ac errorem summum admirari, & huius eos erroris adductis rationibus redarguere, cum præsertim medicos omnes Aegyptios, Arabes, & Syrios eundem succum, fructusque eosdem, atque eadem ligna vno omnium consensu citra vllam contradictionem, vel hæsitationem in componenda Theriaca, Mithridatio, alijsque nobilibus antidotis, commendare, atque arripere cognouerim: qui alium vnquam fuiße opobalsamum, neq; alios fructus, aut alia ligna ad medicinæ vsum recepta, atque apud illos vsitata affirmant. An verò quis Aegyptijs, Syris, & Arabibus in eorundem medicamentorum cognitione, vsu, & experientia præferendos contendet Italos nostros? qui neque locum in quo arbusculum vixerit, neque alibi illum viuere inspexerint? an potius illis credendum erit, qui in eodem loco cum istac planta multos annos vixere, & illam sæpesæpius tum viderunt, tum sedulo obseruarunt? Quando etiam primi Balessan plantam eam nominarint. Quo nomine alij omnes & Græci & Latini libentißime vsi sunt. Cum igitur illi Italis, cæterisque omnibus nationibus in huiusce plantæ succi, fructuum, & virgarum cognitione iure praeferantur atque hæc vera ab ipsis credantur; & pro legitimis, ac veris ad omnia componenda medicamenta vtantur,

suc-

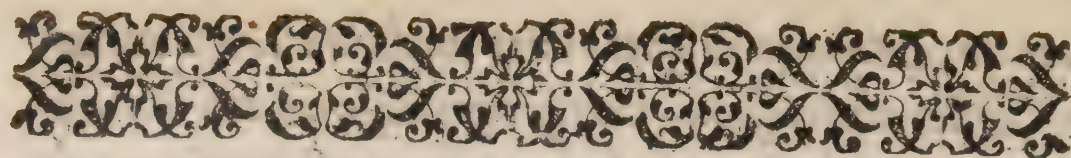
succúmque ex Aegypto, vel Syria huc aduectum, nobisque interdum oblatum uerum opobalsamum esse affirment: Cur & nos ijsdem vti, atque in medicinæ vsum eadem recipere recusemus, potiusquam aliud pro ipsis ad componenda medicamenta substituere? Hincque multi mirari non debent si Theriaca, Mithridatiumq; huiusce temporis antiquam amplius illam præstantiam, ac nobilitatem non retineant, neque eximiæ illæ vires à seniore Andromacho decantatæ conseruentur.

Hac fidens estu per rura vagabere Cęsar
In Lybico quamuis progrediare solo.

Quis enim medicorum erit, qui à viperis, Aegyptijsq; cum aspidibus, tum scorpionibus, vel ab alijs huiusmodi serpentibus demorsos sola Theriaca vel Mithridatio curare hac ætate confidat? vel horum spe aconitum, vel napellum, vel toxicum innoxiè assumere audeat? Vnde est, quod Theriaca vel à nostris omni cura, ac diligentia confecta magnis illis careat omnino dotibus? Nisi quia antidotum hoc multa desiderat ingredientia, quibus antiquis illis temporibus parabatur. Inter quæ principem sanè locum obtinent opobalsamum, carpobalsamum, atque xilobalsamum, quorum loco nostri pharmacopolæ alia medicamenta substituunt. Quamobrem multi Aegyptiacam Theriacam longe præstantiorem prædicant, quod vera ac recentia nuper dicta medicamenta in eius compositione recipiantur. Id igitur ego,

cum

cum in Aegypto aliquot annos medicinæ causa moratus, animaduertissem, vereq; cognouissem vera illa medicamenta ad nos ex ijs locis non rarò asportari, quæ à nostris non sine componendorum medicamentorum ingenti iactura ab usu medicinæ reijciuntur, falsaque vel adulterata esse dicuntur. Decreui veritatis cognoscendæ studio, de balsami planta, succo, fructibus, & virgis, quæ sunt ad medicinæ vsum à veteribus medicis litteris tradita, atque nunc apud nostros ferè obsoleta, librum olim in Aegypto conscriptum, quo omnium istorum cognitio comprehenditur vobis Illustrissimis, ac Sapientissimis viris legendum ac spectandum dicare; Ex quo balsami veritate perspecta ac cognita operam detis, ut hæc præclara medicamenta uestra omnium opera, ac auctoritate ab omnibus medicinæ amatoribus dignoscantur, atque in pristinum medicinæ usum reuocentur. Anno salutis humanæ. M. D. XC.

PROSPER ALPINVS LECTORI.

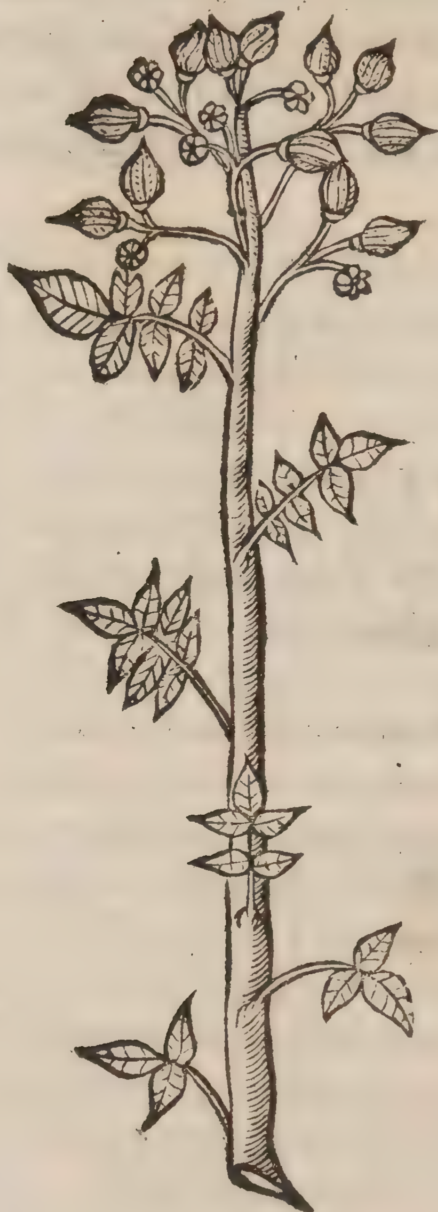

MVLTOS abhinc ānnos in Aegypto medicinæ cauſa moratus, nonnullos libros de illiuſce gentis tum vſitatā medicina, tum plantis conſcripſeram; præſertimq; de balſamo dialogum, ex quo arboris, ſucci, fructuum, virgarumq; veritas hactenus plerisque medicis, & pharmacopolis obſcura, cognoſceretur, claraque eluceſceret. Quos omnes ſanè libros ſimul in lucem prodere cogitabam. At hortatu quorundam amicorum, qui me aliorum librorum editionem non ita breui tempore publicaturum putarent, ſententiam mutaui, maximeque nonnullis doctiſſimis pharmacopolis obnixe ſuadentibus, qui Theriacam, Mithridatiumq; nunc paraturi ab Excellentiſſimo huius inclytæ vrbis medicorum Collegio veri opobalſami, carpobalſami, & xilobalſami veritatem, & hiſtoriam agnoſci exoptant, vt his ad prædicta paranda medicamenta atque alia libere vti poſſent. Non immeritò Theriacam Mithridatiumq; his ablatis ab antiqua ſua excellentia non

parum

parum deficere dubitantes. Ne itaque istorum desiderio me obsequi nolle videar, libellum hũc prius emittere non sum veritus. Hancq; huius celeris editionis causam Candide lector veram esse putato. Interim libros alios de medicina Aegyptiorũ vocatos (si modo hunc meum libellum medicinæ studiosis aliquo pacto arrisisse intellexerim) propè diem in lucem venturos expectabis. Tuque etiam quo animo ego balsami disputationem hanc veritatis tantum agnscendæ studio, atque iuuandi desiderio sum prosecutus, eodem legendam accipies. Vale.

BALSAMI
RAMVM.

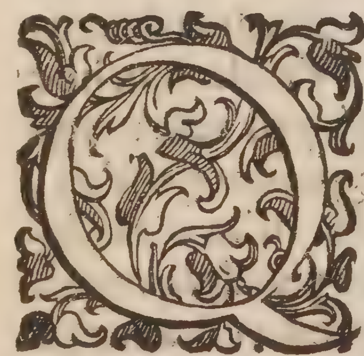

PROSPERI ALPINI MAROSTICENSIS MEDICI DE BALSAMO DIALOGVS.

DE BALSAMI PLANTA, succo, fructibus, & virgis esse loquendum. Cap. I.

ABDELLA Medicus Aegyptius, ABDACHIM Hebreus, & ALPINVS Italus.

QVEM ego nunc hominem conspicio per hoc viridarium el Mattharia gressus mouentem? is certe meis oculis Abdachim Medicus videtur, vir honestissimis moribus (quamuis Hebreus) præditus, mihiq; multum familiaris: eum igitur conueniam, & salutabo. Salue Abdachim, Quàm diluculò hoc viridarium es ingressus; Quid tibi vero negotij est, vt tam sum-

mo mane hic te recipias. ABDACH. Te nunc hic conuenisse, valde lætor, quando iam diu te exoptauerim videre, ac tecum colloqui, Tibi optata hæc sit dies, Ego vt viridarij huius amœnitate, suauissimoq; florum cassiarum odore, auraq; matutina frigidiuscula me aliquantulum recrearem huc accesseram. ABDEL. Cur vero viridarij istius plantas vndiq; obseruas, neq; te humi stratum sub ficus huius Aegyptiæ latissimis ramis conspicio, vt quietius ita tum animum, tum etiam corpus recreares. ABDACH. Oculos hinc inde dimouebam, si aliquam balsami plantam viuentem potuissem inspicere, cuius odore eximio olfactu animales spiritus delectassem, Quas custodum negligentia exaruisse comperi, quod satis ægre patior, plurimumq; me tedet hoc viridarium illis nunc carere plantis, multumq; ornamenti hac de causa hic deesse videtur. ABDEL. Ne te ob id excrucies, quandoquidem sæpe aliàs aliunde asportatæ, atq; hic insertæ plantæ perierint, quæ nunc fortasse, alijs adhuc iussu præfecti aduectis, citò renouabuntur, vt sæpe aliàs factum est. Sed quem video ad nos venientem? An Alpinus Veneti Consulis Medicus? ABDACH. Ipse est, cui nos obuiam ire honestum est, quo humanus hic sanè vir est, atq; affabilis. ABDEL. Quid istud est Alpine, quod nos te hic nunc offendimus? tuus aduentus pluribus de causis est nobis iucundissimus. ALPIN. Viridarium hoc spectandi gratia huc me contuli, vobisq; pro vestra erga me humanitate plurimum debeo, neq; parum gaudeo, quod ambos vos hic offenderim, iam diu enim vos videre desiderabam, nec immeritò cum vos pluribus nominibus tantopere obseruem, Neq; est quod vestram ego nunc in arte medica doctrinam coram extollam, neque quantum à vobis in ea profecerim, vel didicerim. AB-

DEL.

homines nominatim cognoſcere, at ipſorum potius rationes audire, quibus negant hoc tempore balſami arbores, atque ipſarum ſuccum fructus, & virgas apud nos inueniri, id vero incæptæ diſputationi ſat erit. Horum ſiquidem non pauci exiſtunt, qui non modo ad nos in Italiam prædicta vera comportari negent, ſed arbores quoque, è quibus illa colliguntur prorſus perijſſe prædicent. Quam ſententiam valde auxere Amatus Luſitanus medicus in alijs non ſpernendus, & Nicolaus Monardus Hyſpanus, qui Syriacum atq; Aegyptiacum balſamum perijſſe affirmantes aliud genus balſami in Occidentalibus Indijs naſci, prodiderunt. Balſamumq; à Dioſcoride Theophraſto, Plinio, ac a multis alijs herbarum antiquis ſcriptoribus celebratum, ac deſcriptum eò affirmant periiſſe, quod prædictorum antiquorum ſcriptorum teſtimonio conſtet, olim duobus tantum Iudeæ viridarijs cōceſſum fuiſſe, vt inter cæteros Plin. & Theoph. teſtantur, poſtea verò quam Iudea à Ptolæmeo primo Rege Aegypti, ac à Veſpaſiano deuaſtata eſt, balſamum in uallem Hiericum appellatam tranſplantatum fuiſſe, ibique vixiſſe Iuſtino, Strabone, Solinoq; Polyſthore id affirmantibus, ſtatuunt. Et ab Artaxerſe Perſarum rege primo, ac mox à Romanis Adriano Cæſare rurſum tota ea ragione bello euerſa prorſus balſami plantas perijſſe. Tandemq; in Aegipto paucas hoc in viridario adſeruatas vixiſſe. Quo in loco non tantum priſcis ſœculis balſamum vixit, ſed multo etiam poſtea, quaſi ad hæc vſq; tempora plantam hanc hic conſeruatam fuiſſe aſſerant. Nunc vero, à multis, qui hoc tempore Aegyptum peragrarunt hic quoq; demum eam aruiſſe, confirmatur. Qua hic extincta, cum Dioſcorides, alijq; in Iudea tantum, & Aeypto balſamum vixiſſe prodiderint, cui dubium erit nuſquam gentium

eam

eam amplius inueniri posse? Ex quo succum, fructus, virgas, pro vero opobalsamo, carpobalsamo & xilobalsamo ab Aegypto, vel Syria in Italiam asportata vera esse quo pacto affirmabimus? Meritò igitur hæc omnia falsa nos affirmasse videmur. Hincq; tanta incredulitas, ac pertinacia inuasit eorum animos, vt potius in erroribus perseuerare, veraque sibiipsis oblata reijcere, quàm opinionem mutare velint. ABDEL. Vix me continere potui, quin susceptum tuum sermonem interrumperem vsq; adeo animum aduersus illos concitasti meum, nullis rationibus, sed meris nugis balsami omnes plantas, perijsse opobalsamumq; etiam carpobalsamum, & xilobalsamum ad nos inuentum falsum esse asserentes, vt tanta illorum impudentia excitus, quasi quid loquar nesciam, ac ne differam illis respondere, dico, ac edico tibi balsami frutices neque etiam in Aegypto planè periisse, dici posse, quando sæpe iussu præfecti Cayri, quem Bessà appellāt, plātæ multæ ex fælici Arabiæ delatæ in isto viridario inserantur. Et nunc vix tertius agitur annus, cū Messinoris per id temporis Aegypti præfecti iussu, quadraginta è Mecha aduectæ, hic insertæ fuerunt, quæ tamen cum per annum vixerint, rursum custodum negligentia periere, quæ facilè etiam denuo renouari possunt. In Arabiæ vero multis locis innumeræ propemodum magno cum illiusce gentis lucro, aluntur; neq; satis diu est, quod apud Arabes vtilitas, & lucrum hoc cognoscitur, etenim opobalsami quantitas multa in Orientis loca comportatur, quibus in locis eum succum in summo pretio esse, multi ex Arabibus nunc Cayrum habitantibus, narrant. Cuius succi lucro ab ijs cognito omnes certatim multas balsami frutices ex arenosis, montuosisq; locis in morbida viridaria transferre conantur. Quamobrē ibi innumera

licet

pulcherrima balſameta cernuntur.Lege tamen ijs popu lis interdictum eſt, ne præter fiſcum quis eam plantam ſerere queat, neque ſuccum, vel flores, vel ramulos, vel fructus ſine publico mandato quis capiat. Idemq; ibi de balſami arboribus, atq; hic de caſſijs ſolutiuis accidit. Solet etenim hic alicui caſſiarum negotium locari, & ideo non licet quenquam caſſiam ex arbore capere, vendere, emere, aut emptam aliquo deferre. Quod itidem de balſamo in Arabiæ locis obſeruari, ex Arabum relatione planè conſtat. At quid illi Aegyptiarum ac Arabicarum plantarum ignari herbarij dicent duobus tantum locis quippè Aegypto ac Syriæ balſamum olim (Dioſcoride, Theophraſto, Plinio, Iuſtinoque id docentibus) conceſſum fuiſſe? quaſi aliorum antiquorum ſcriptorum teſtimonio non conſtet in pluribus alijs etiam locis olim huiuſmodi plantam vixiſſe, nonne Diodorus Siculus 2. hiſtoriarum libro, in quadam Valle Arabiæ balſamum naſci, & non alibi memoriæ prodidit? Conſtantinus vero in lib.de gradib.ait,naſci in India,& Ioſeph etiam in lib.8 de antiq.Iudaicis,Sabam Reginam balſami plantam ex Arabia in Iudeam tuliſſe, Salamoniq; eã dono dediſſe, ex qua ibi aliæ poſtea plantæ propagatæ fuere:&Strabo in lib.ſuæ Geograph. 16.hæc ſcripſit: His ꝓxima eſt fęliciſſima Sabeorũ terra, „ quæ maxima natio eſt. Apud hoſthus & myrrha,& cin- „ namomum naſcitur in ora etiam balſamum,& alia quæ- „ dam herbula valde odorata:Necnon & Pauſanias idẽ in „ lib.9. his verbis confirmauit,dicens: De viperis vero ijs, „ quæ in Arabia inter balſami arbores verſantur diuerſum „ quidẽ accepi.Id huiuſmodi eſt.Sunt balſami arbores eæ „ quæ myrthi ſtirpis magnitudine. Folia illis, qualia her- „ bæ amaraco. Theophraſtus vero in Aſia etiam naſci

prodidit. Incolæ quoque Basiliani montis Libani olim Alexi Græcis imperante in quodam loco illius montis Solis ortui exposito balsami plantas non paucas, è quibus tantum opobalsami suscipiebatur, quantum in Aegypto hic colligi consuetum fuerat, diu vixisse narrant. Ex quibus certe sciri potest olim non solum Aegyptum ac Iudeam, sed etiam fœlicem Arabiam,& alia loca balsamum aluisse atque habuisse. Præterea verum quoque hoc esse ex me audies non in Aegyptum ex Iudea, vt aliqui somniarunt, ipsum venisse, sed ex Fœlici Arabia semper fuisse delatum: Aegyptiumq; solū veluti neq; Iudaicum, nunquam proprium, ac natiuum ei fuisse, in his locis balsamum perpetuò peregrinam plantam extitisse haud leue inditium est, eam vbique viridaria tantum aluisse, in ipsisque tantum vixisse,vt Theophrastus, Plinius, Strabo, ac Solinus meminerunt. Plinius enim
" hoc hijsce verbis significauit, dicens: Sed omnibus
" odoribus præfertur balsamum vni terræ Iudeæ conces-
" sum quondam in duobus tantum in hortis vtroque re-
" gio, altero iugerum viginti non amplius altero paucio-
" rum. Theophrastus vero hæc dixit: Balsamum in Val-
" le Syriæ prouenit. Eius arbusta duo tantum affirmant,
" alterum viginti iugerum, alterum multo minus: & Stra-
" bo de balsamo vallis Hierici, hæc etiam memoriæ tradi-
" dit: Vbi & regia est, & balsami viridarium, quæ arbor
" aromatica est, & fruticosa Cytiso & Terebintho persimilis. Quid? nonne omnes obseruant plantas peregrinas in viridarijs tantum ali, ac custodiri, quædam uerò ex patrijs tametsi etiam in viridarijs aliquando seruentur, nihilominus multa alia loca inculta, syluestriaque ijsdem sponte natis non carere obseruantur? At peregrinæ in viridarijs tantum magno studio, ac diligentia

aluntur

aluntur & conſeruantur, quòd in incultis, ſylueſtribuſque locis ſponte naſci, neutiquam conſpici ſolent. Hic vero balſami plantam perpetuò aduenam, vel peregrinam fuiſſe, & perpetuò ex Fœlicis Arabiæ locis aduectam, plures vnà nobiſcum Cayrum nunc habitantes certa fide confirmare poterunt, qui omnes plantas, balſami quas hactenus hoc habuit viridarium, exinde comportatas fuiſſe varijs temporibus obſeruarunt. Multoque labore, ac cuſtodum diligentia vixiſſe, facileque ex leuiſſima etiam cauſa aruiſſe, quibus arefactis alias rurſum ab illis locis extractas, hic inſertas renouataſque & hoc modo alternatis vicibus balſamum in hoc viridario hactenus conſeruatum fuiſſe. Nemo plantas tanto labore ac diligentia in viridarijs adſeruatas patrias dicet, quando patriæ vbique ſponte naſcantur, creſcant, ac nullo labore in proprijs locis uiuant. Ex quibus nos planè certi eſſe debemus balſamum nũquam Aegyptijs ac Syris patrium fuiſſe, cum in viridarijs ibi multa diligentia, ac cura ſemper fuerit cuſtoditum: quod tamen de Arabia Fœlici, cum balſamum ibi perpetuò viuat minimè videtur dicendum, nullibi etenim nunc, quòd ſciam, huiuſmodi planta niſi Fœlici tantum Arabiæ conceſſa, reperitur. Quam regionem Diodori Siculi, Strabonis, Pauſaniæque teſtimonio, vt nuper dictum eſt, conſtat balſami olim feracem fuiſſe, quæ eodem modo etiam nunc innumeras eius plantas ſponte natas alit. Quam balſami fertilitatem omnes Aegyptij atque aliarum nationum homines annis ſingulis Mecham Fœlicis Arabiæ vrbem adeuntes veram planè eſſe confirmant. Copiamque ibi opobalſami inſignem annis ſingulis colligi, fructuumq; non minus, & virgarum (cum balſami frutices ſæpe quotannis putent) quæ ad varias

 orbis

orbis partes vendenda ab his demandatur. ABDACH. At istæc, quæ tu dixisti, vera esse concedentes, fortasse dicent, quam pro balsamo tu atque nostri Fœlicem Arabiam nunc alere inquiunt, non esse balsamum, sed aliam plantam. ALPIN. Notæ huius plantæ ab antiquis scriptoribus descriptæ ac memoriæ traditæ, istud rectè docere poterunt. Nam omnes conuenisse videntur, (vt ex te spero, me magis distincte cogniturum) balsami plantam fruticem esse, non admodum magnum, folijs rutæ proximis, perpetuò virentibus, atque ex stipitis cortice scarificato liquorem in primis album, oleo similem eximio, acutoque odore præditum, manare. ABDACH. Millies tecum Abdella fruticem hunc ex Alpino descriptum me inspexisse in hoc uiridario scio; Verum qui huiusce plantæ notas quærat, quibus nam hominibus magis credere debeat, Italis ne, an nobis Aegyptijs, qui unà cum balsamo in hac ciuitate hactenus uiximus, eamque arborem sæpius in hoc uiridario inspicere potuimus. Nemo certe ita fatuus erit, qui hac de re vobis quàm nobis libentius credere, ac fidere maluerit. Hanc uerò plantam pro vera arbore, quæ ab antiquis balsamus appellata est, & in posterum memoriæ prodita nostri omnes Arabes hucusque constanctissime habuerunt, Aliamque pro balsamo ab alijs monstratam nemo nostrum vspiam offendit, vel uidit, vel aliquem uidisse vnquam audiuit. His addo nomen huiusce plantæ, quod est Balessan à nostris ei fuisse impositum, à quo & Græci b littera carentes, b, in u, mutata βάλσαμον dixere, atque ab ipsis Latini Balsamum. Cur igitur Italis magis, quàm nostratibus de hac planta credendum erit quando à nostris & Itali, & Græci, vel nomen ipsius plantæ acceptum,

ptum, didicerint. Quapropter Balſami cognitionem à Dioſcoride, Theophraſto atque ab alijs antiquis ſcriptoribus minimè petendam iudico, ſed ab Aegyptijs, & Arabibus, qui loca, in quibus balſami plantæ omnium conſenſu olim vixerunt, habitarunt. Si Aegyptij, Arabes, Syri, atque alij omnes Arabica lingua vtentes medici citra vllam difficultatem talem fruticem nunc in Fœlicis Arabiæ locis cultis, atque incultis, domeſticis, atq; ſylueſtribus naſcentem tanquam verum balſamum recipiunt, eodemq; tum ſucco, tum fructibus, tum uirgis, pro uero opobalſamo, carpobalſamo, & xilobalſamo, nemine ipſorum hæſitante ad componenda medicamenta, utuntur: Cur Itali etiam atque alij aliarum nationum medici ab illis, qui magis quam noſtri ſunt in ea cognitione, eoque uſu, exercitati, ac docti idem facere recuſant? Certe indignum facinus eſt, uos hanc ueritatem non fateri, ſed potius quo minus à multis ea dignoſcatur, operam dare. ALPIN. Hæc doctiſſime à uobis prodita fuiſſe arbitror, ueruntamen quoniam cum medicis, pharmacopolisque incredulis diſputatio agitur, quæſo ſi quid aliud apud uos vtique ſit, quod hanc veritatem ad huc etiam illuſtrare poſſit, ne vos me iſtud quoque docere, pigeat, ut poſtea quam ego in patriam Deo concedente, rediero, facilius id incredulis illis hominibus poſſim ſuadere. ABDEL. Cum anno à Beatiſſimæ Virginis partu MDLXXV. Petro Michaele viro Clariſſimo, pro Sereniſſima Veneta Republica conſulatum hic agente Eunuchus Meſſir dictus Aegypti Præfectus, Cayri ciuitatis huius quæpiam loca inuiſeret, huncq; præſertim locum el Matharia nunc upatum deuotionis gratia (quando hanc in proximam domunculam olim Beatiſſimam Virginem cum puero filio Herodis

rodis

rodis iram fugiendo se recepisse, multosque annos in ea mansisse omnes Aegyptij opinentur, atq; ob id hunc locum in summam habeant venerationem) singulis hebdomadis die Veneris is Præfectus, sacrum, venerandumque hunc locum visitans, viridarium hoc proxime positum aliquando animi gratia ingressus vidit omnes balsami plantas custodum negligentia aruisse, qua re commotus, vt è Mecha quadraginta plantæ afferrentur curauit, eamque operam cuidam militum, ac peregrinorum duci, Mecham singulis annis deuotionis gratia proficiscentium Haly Bei nomine locauit, qui mihi admodum domesticus, atque familiaris fuerat, eumq; sæpe ex renum calculo pessime ægrotantem inuiseram, ac curaueram, plantasque illas quadraginta præcisis ramis detulit, quæ in consueto huius viridarij loco insertæ fuerunt, dumque sererentur ego vnà cum Paulo Mariano eo tempore pro Gallorum Rege Consule medicinæ quoque causa mihi familiari, atque cum multis etiam Cayrinis medicis in re plantaria valde exercitatis interfui. Ex ipso autem Haly Bei Cayrum reuerso veri opobalsami binas vntias dono habui, atque ab alio, qui post hunc illud iter confecerat vntias tres. Horrem Bei alius Carauanæ peregrinorum dux meus amicissimus, cuius in domo sæpe tum ipsius, tũ aliorum causa medicinam feceram, peregre anno M D LXXX. Mecham profectus, atque sic à me rogatus, attulit multa semina, & ramulos eximium odorem spirantes, atque multum opobalsami partim à Seriph Mechæ acceptum, cuius modicam portionem dono dedit Francisco Priulo, tunc temporis Cayri pro Veneta Natione Consule Clarissimo; & partim ab ijs, quibus balsami negotium locatum est, emptum. Postmodum Scander quidam

dam

dam & ipſe dux militum Medinam Fœlicis Arabiæ vrbem pro prætore à Baſſa miſſus, mihi non minus quàm alij, medicinæ cauſa familiaris, atque etiam quia ex Inſula Zacintho à Segurorum familia ortum duxerat, balſami recentes ramos fructus, ac ſuccum miſit, ac per literas ſua manu ſcriptas, ſignificauit proprijs manibus ibi ea collegiſſe, quæ omnia apud me adhuc aſſeruantur. Omnes prædicti nobiles Turcæ vno ore affirmant, propè Mecham, & Medinam, in montibus, planis, cultis, atque incultis locis innumeras balſami plantas ſponte natas ſpectari. plurimasque etiam in arenoſis, ſterilibusque locis, quæ tamen vel nihil, vel minimum ſucci producebant. Multa; tamen ſemina ferunt, quorum multa copia ad nos quoque uendenda mittitur. Quales ſunt in monte arenoſo apud Bedruniam Villam poſito. Nihil hæ, atque aliæ in arenoſis, ſterilibusque locis viuentes opobalſami ferunt, ideo incolæ eas excerpunt, atque pingui in ſolo inſerunt, fœcundiſſimasque reddere ſtudent. Addunt apud omnes Arabes veterum memorijs conſtare, paſſim in pluribus Fœlicis Arabiæ locis innumeras ſponte naſcentes, atque creſcentes balſami plantas perpetuò vixiſſe, nunquamque illa loca ijs caruiſſe. Non multum temporis tamen eſſe, cum plurimi eas colere lucri cauſa cæperint, cum opobalſami facultas ac vires ad quam plurimas Orientis regiones conceſſerint. Narrant ad huc ijdem omnes Arabes, vti balſami ſucco, fructibus, ac virgis ad componenda ipſorum omnia medicamenta, atq; ad alios medicinæ vſus, quæ eadem planè exiſtunt, quibus Aegyptij Syri ad uſum nunc recipiunt, quæq; à vobis varia in Europæ loca hinc aduecta, negliguntur, atq; reijciuntur, falſaq; eorum multi te auctore pertinaciter, ac inutiliter eſſe diſputant.

diſputant. ALPIN. Ex his quæ te vera dixiſſe arbitror me non parum pudet, quod cum illis tot annos in tanto errore permanſerim, quem ex te nunc probè cognouiſſe fateor. Cupio igitur plantam hanc ſuis notis à te quoque deſcribi, in quam attollatur magnitudinẽ, qualibusque floribus, & fructibus obſeruata à vobis ſit, quo pactoque etiam ab ea planta opobalſamum diſtillet, ſponte ne, an, vt multi dixere arte potius elicitum. ABDACH. Hic nullas, quas ego viderim, creſcere, flores, vel ſemina tuliſſe vnquam ſpectare potui, etſi ſuccus interim paucus à cortice ſtipitis ſcarificato aliquando diſtillauerit. Verum hac de re Abdellà audiamus, qui hæc exploratius, & reliqua docebit. Interimque dum loquimur, mandes velim mancipio tuo, vt nobis hic è domo tua ramum plantæ prædictæ deferat, vt Alpinus noſter verum balſami Ichonem videat. ABDEL. Rectè mones, libenterq; faciam. ALPIN. Ego vero utrique veſtrum multas hac de cauſa gratias referam. Mihique iſtuc acceptiſſimum ſemper erit.

PLAN-

PLANTÆ, QVÆ AB ANTIquis Arabiæ medicis Baleſſan, à Græcis βάλσαμον, & à Latinis Balſamum vocabatur, fructuum, ſuccią; deſcriptio. Cap. III.

ABDELLA.

BALSAMVM arbuſculum eſt, quod creſcit ad altitudinem hanne, vel liguſtri, vel cytiſi, folia pauciſſima gerens rutæ proxima, non tamen ijs candidiora, vt Dioſc.docuerat, ſed potius colore viridi ſubalbido, perpetuoq; virentia. Eius lignum gummoſum leneque apparet, colore exterius ſub rubro cuius ramuli eodem colore conſpicui ſunt longi, recti, graciles paucis folijs inordinatim referti, foliaque ſimul terna, aut quina, aut ſeptena alæ adnata, aliquo pacto etiam lenthiſci foliorum æmula. ſunt ramuli odorati gummoſi, digitisque contrectati eis tenaciter adhærentes. Flores fert paruos albos, acaciæ proximos, ternos ſingulis alis appenſos, quaſi in vmbellæ forma, ſumme odoratos, à quibus ſemina promanant, flaua folliculis nigris ſubrubeſcentibus contenta, valde odorata, intusque humorem flauum melli perſimilem habentia, ſapore ſub amaro, parumque acri linguam ferientia, opobalſamumque redolentia, Terebinthi fructuum figuræ, & magnitudinis æmula, extrema aculeata, & medium craſſum obtinentia. Cui deſcriptioni maxime quadrare videtur illa quæ fuit à Conſtātino Aphricano tradita, quæ his verbis apud ipſum in

C libro

" libro de grad. legitur. Balſamus eſt arbor in India cre-
" ſcens ſaliens ſuper terram menſura vnius brachij, uel
" parum plus. Cuius rami rubeo viridiq; colore perfuſi
" quaſi rami thitymali tenues ſunt, & colorem viridem ha
" bentes. Faciuntq; in capite quaſi gemmas paruaq; gra-
" na in modum piperis producentes. Ex fiſſuris ramo-
" rum huius arboris, egreditur quidam liquor in canicu-
" laribus diebus, ſicut lac ex thitymalo. Opobalſamum menſibus, Iunio, Iulio, Auguſto, partim ſponte, & partim ſtipite ferro ſcarificato, diſtillat, in vitreaq; vaſcula recipitur, quod ſtatim eductum, vt audio, colore eſt albo, & paulo poſt in viridem, tertio in aureum, & demum in melleum mutatur. Eius ſucci etiam ſubſtantia in primis, turbida craſſaq;, vt oleum ſtatim ab oliuis expreſſum cernitur, poſtea tenuiſſima atque clariſſima, demum terebinthi modo craſſeſcit. Odore eximio in primis atq; acutiſſimo terebinthum redolens cum ſuauiori odoris fragrantia obſeruatur, ſaporeq; amaro, acri, & adſtringenti. Leuiſſimum eſt in primis diebus, atque vſque adeo validi, & acuti odoris, vt aliquibus inter odorandum, ſanguis è naribus eruperit, & præmulta eius leuitate in aquam ſtillatum non deſidet, ſed ex alto in ea proiectum parumper in ipſa mergitur, fereq; continuò aſſurgens, ſupra totam aquæ ſuperficiē totum expanditur, eique miſcetur, & citiſſime ita in ea diſoluitur, vt ab aqua maxima cum difficultate ſeparatum ſecernatur. In qua paulo poſt concreſcit, atq; coagulatur, coagulatumque ſtillo totum ab aqua eximitur, quod tunc colore laſteſcit, ſiue album quale lac uiſcitur. Quanto hic ſuccus annoſior, eò fit inodoratior, atque ad motum ſegnior. In primis itaque ſtatim albo colore conſpicitur, qui color pauciſſimis diebus in viridem, vt nu-

per etiam dixi, mutatur, oleique crassitie cernitur; qui postea longo temporis interuallo depuratur, nonnullisque annis tenuissimus euadit, atq; clarissimus, ex viridique colore in aureum splendidissimum transit. Senio vero confectus crassus qualis terebinthina fit, qui si in aqua, vel lacte stilletur, statim considet, multaq; cum difficultate, & nonnisi longo tempore denuò supra aquam fertur, tardissimeq; in ea dissoluitur. Quare non secus quam in animalibus omnibus quatuor constituuntur ætates, quæ in ipsis maximam differentiam faciunt, non secus balsami succo, quod opobalsamum dicitur, proculdubio à nostris quatuor tempora tribuuntur. Quandoquidem ille succus ab arboris stipite continuò elicitus vsque ad quintum circiter annum acutissimi, validissimique odoris percipitur, leuissimusq; vsque adeo obseruatur, vt in aquam stillatus nihil, vel parum considat, facillimeq; diluatur, quod eius calor in annos infantiæ plurimus existens ei acutiem atq; vehementiam præstet. Crassiori quoque substantia tunc cernitur, & turbida, quod cum multus in eo exuberet crudus humor eo ob calorem in ipso agentem valde agitato, instar vrinæ turbidæ quæ in pestilentibus febribus fieri solent, & quẽadmodum puerorum corpora multa humiditate, atq; multo calore prædita crassa, ac ferè tumentia videntur, ita opobalsamum in pueritiæ annis constitutum à multa humiditate excrementitia, cum validissimo calore in ipsa agente, crassum, ac turbidum apparet, quod in grandiori ætate ab ea purgatur, tenuissimumq; fit, & aureo colore clarissimo spectatur; in quo statu, consistentiæ ipsius ætate cõtinuãte, conseruatur, posteaq; calore eius natiuo aliquatenus resoluto, ac imminuto, senescens crassum instar terebinthina euadit, solitoq; tùm odore

eximio tum leuitate deficit. Proinde neq; ſupra aquam enatat, neque multum, & ſuauiter olet. Hæcq; de balſami planta, fructibus, lignis, ſucco tibi dicta ſufficiant. ALPIN. Quæſo ne te pigeat, ad nonnulla adhuc quæ a noſtris balſami deſciptioni repugnantia proferũtur, reſpondere, ac ſatisfacere, quando ea non parum huiuſce plantæ cognitam veritatem obſcurare, ancipitesq; nos reddere videantur. Antiqui etenim omnes balſami ſcriptores inter ſe in illiuſce plantæ, ſucci, fructuum virgarũq; deſcriptione diſcrepare videntur, ex quibus non videtur, tutũ ſatis eſſe illorũ cognitionẽ perquiri debere. Qui fuere in cauſa, vt noſtri ipſorum traditionibus imbuti verum ſibi oblatum opobalſamum, fructus, virgas, veras eſſe non crediderint. ABDEL. Summum ſemper errorem eſſe putaui homines plantæ huius, ſucci, fructuum, virgarumque cognitionem à Dioſcoride, Theoph. vel alijs antiquis ſcriptoribus velle expoſcere, quando iſta inter eos in ſcribendo fructice, ſucco, fructibus, & virgis, diuerſitas certiſſimum ignorantiæ argumentum nobis fuerit. Ego ſum huius ſententiæ, neminem illorum fortaſsè accurate arborem hanc vidiſſe, exaudituque pleraque de eis ab ipſis litteris prodita fuiſſe. Olim enim non erat ita facile hominibus loca in quibus balſamum naſcebatur, ex longioribus dificilioribusq; nauigationibus, quibus eo tempore antiqui vtebantur, adire. atque in illa nauigare, proinde multa Dioſcorides, Theophraſtus, atque alij multi ex hominum potius relatione, quam ex inſpectione de balſamo ſcripſere. Hincq; mirum non eſt ſi in pluribus noſtri ipſorum ſentẽtiæ inhærentes decepti ſint, quãdo & ipſos à falſis aliorum relationibus deceptos fuiſſe putandum eſt. An non Dioſcoridem, Theophraſtum, atque alios affirmantes,

Balſa-

Balſami plantæ Aegyptum, vel Iudeam patriam fuiſſe, cum dixerint eam ſolum in Aegypto & valle Iudeæ viuere, maximè erraſſe ſuperius demonſtratum eſt, cum illam plantam ex Aegyptiorum relatione perpetuò ex Arabia fœlici in Aegyptum veniſſe certiſſimè conſtet? Ex quibus mirum quoque non eſſet in alijs eoſdem deceptos fuiſſe, præſertimq; in ſucci fructuumq; cognitione. Hincque his herbarum ſcriptoribus omnes medicos pharmacopolaſq; planè fidentes erraſſe mirari non debemus, quando non ab illis, vt etiam dixi, ſed ab Aegyptijs, & Arabibus, qui tum primi balſamum cognouerunt, atque obſeruarunt, tumetiam cum huiuſmodi planta in eodem ſolo nati ſint, atque eadem loca in quibus viuit & vixit balſamum, habitarunt. Sed quæ ea exiſtunt, quæ nobis repugnent fac vt ex te iam audiamus.
ALPIN. Quæ de balſami arbore à multis olim litteris tradita fuere, nunc in medium afferam; Reliqua verò de ſucco, fructibus, virgis, ad vſum medicinæ memoriæ proditis poſterius à me recenſenda arbitror. Multa igitur, variaque de huiuſce ſtirpis magnitudine, figura, ſitu folijſq; à multis prodita ſunt, quæ non parum veritatem obſcurant, hominesq; ancipites, ac rem hanc totam incertam efficiunt. Aliqui ſiquidem plantæ iſtius magnitudinem lycij, pyracanthæ, vel Cytiſi, vel therebinthi magnitudini compararunt, vt Dioſcorides, Straboq; dixere. Theophraſtus vero dixit ea magnitudine balſamum ſpectari, qua magna mali punici arbor obſeruatur. Iuſtinus ſimilem piceis arboribus affirmauit, & Pauſanias mirtho; Plinius, Solinus, atque Africæ deſcriptionis auctor viti, hanc plantam compararunt. De eius folijs non minor eſt apud illos diuerſitas, deque arboris figura. Quando Dioſcorides Theoph. Plin. Auicenas, Simeon

meon ſethus balſami folia rutæ proxima eſſe ſtatuerint,
& Pauſanias amaraco, Iuſtinus piceis, Solinusque & au
ctor Aphricæ vitium folijs. De forma etiam vel figura ar
boris alij arbuſtum, alij fruticem faciunt. Plinius enim
» » de eo dixit: In totum alia eſt natura, quam noſtri, ex-
» » ternique prodiderunt, quippè viti ſimilior eſt, quam
» » myrtho; Quod etiam Solinum dixiſſe ab illiuſce uer-
» » bis conſtat, quæ hæc exiſtunt: Similes vitibus ſtirpes
» » habent: ac Iuſtinus; Siquidem palmeto & opobalſa-
» » mo diſtinguitur arborem opobalſami formam ſimilem
» » piceis arboribus habent: & Strabo: Quæ arbor eſt fru-
» » ticoſa Cytiſo & Terebintho perſimilis. Nonnulli etiam
affirmant plantam hanc ali aqua, illaque tantum, quæ
in proxima fonte illiuſce proximæ domunculæ ſcaturi-
re cernitur, aiuntque miraculo id fieri, quando ipſa ſit
pluribus virtutibus prædita, quòd Virgo Beatiſſima o-
lim ibi multos annos morata ea aqua, tum ad potum,
tum ad cibum, tum ad mundandos panniculos Yesù
Chriſti pueruli vſa fuerit: ex quo tanta in veneratione
omnes uiri mulieresque Aegyptiæ, Arabes etiam Maho
metis aſſeclæ eam habuerunt, vt ipſa ad multorum etiã
morborum curationem confidenter vtantur. Multiſ-
que ex longinquis, remotiſſimisque locis huc veniunt,
vt ex huiuſmodi aqua accipiant: quare nonnulli balſa-
mum huius aquæ beneficio hactenus hic vixiſſe aiunt.
Hæcque ſunt, quæ de arbore iſti dicunt. ABDEL.
De balſami fruticis altitudine, figura, ac folijs ea quæ
ex te nunc propoſita ſunt nihil veritatem hanc obſcura
re poſſunt. Namque Dioſcor. atque alij qui hanc plan-
tam magnitudine ſimilem eſſe lycio cytiſo, terebintho,
& pyracanthæ, affirmarunt minime errarunt, cum hæc
omnia arbuſta magnitudine non multum interſe diffe-

rant,

rant, eisque planta balsami maior non sit, sed hic nullæ cernuntur arbores balsami, quæ ita magnæ spectentur, siquidem grandiores quas hic aliàs viderim non assurgunt ad maiorem trium cubitorum altitudinem. Audio tamen in Arabiæ solo eas plantas ad prædictorum arbusculorum altitudinem, & maiorem etiam excrescere. In Aegypto, & Arabia mali punici arbores paruæ existunt, ita, vt inter arbusculorum fruticumque numero ibi connumerentur, neque ad tantam assurgunt altitudinem, quales in Italiæ locis obseruantur, Quare neque Theophrastus reprehendendus erit, quòd scripserit esse magnæ punicæ arbori balsamum simile, quando hæ nostræ Italicis longe sint humiliores. Iustinum vero quod piceæ arbori plantam balsami similem asserat deceptum omnino fuisse, credendum est. Ex ipsiusque verbis error apparet conspicuus, nam piceis arboribus balsamum similem esse dicens, subdit, & in vinearum more excoluntur: quis tamen nuspiam uidit piceam arborem viti similem, & in vinearum more excoli? Inter quas quanta sit differentia non est, quod nunc demonstretur. Fuisse vero balsami plantam ramulis fruticosis, ac sarmentosis viti similem dubium quidem non est, vt neque etiam quemadmodum vites, annis singulis putari, quod sit admodum fruticosa, & sarmentosa. Non tamen quod ad folia attinet, viti ea planta est similis, cum folijs referta sit rutæ aliquatenus proximis, præsertim vero extrema tria foliola, quæ in singulis virgæ balsami alis cernuntur, quando ipsa simillima sint tribus ijs foliolis in extremo virgæ alæ rutæ positis; colore excepto: Neque absurdum est, Pausaniam dixisse balsamum folia habere amaraci æmula, quoniam suspicor ego ipsum plantam balsami non adultam, sed tan

tum

tum recenter ex eius ſeminibus natam inſpexiſſe, quæ folio magnitudine ac figura amaraci folijs omnino ſunt ſimilia, excepta earum craſſitiæ, ac colore, quibus ea folia inuicem differunt, nam in amaraco ſunt graciliora, & albidiora. Balſamum quod ex ſeminibus naſcitur bina folia in primis habet, bifoliis naſcentis vitis maxime ſimilia, & quæ poſt hæc, quæ ſunt tria quatuor, vel quinque, produntur, amaraci foliis ſunt proxima; Quæ vero tertio naſcuntur ſingula trina exiſtunt, rutæq; proxima cernuntur. Repeto, prima naſcentia folia bina ſunt, ſecundo nata, his multum diuerſa produntur inordinatimque in virga. Tertio producta trina cuilibet alæ appenſa, cernuntur, quæ rutæ ſunt proxima, tribus inquam foliolis in extremo alæ virgæ rutæ conſpicuis. Quarto quæ naſcuntur in virga balſami ſunt quina, & poſtea ſeptena. Hæcq; ſunt balſami folia, aliter quàm ſcriptores antiqui deſcripſerint in hoc viridario in fruticibus balſami ſæpiſſimæ viſa, ex quibus atque aliis fortaſſe Dioſcoridem, atque alios multos antiquos ſcriptores uiuentem balſami plantam non inſpexiſſe, iure ſuſpicamur. Hanc etiam arborem in hoc viridario vixiſſe certum eſt aqua ex hoc proximo fonte, in quo Beatiſſimam Virginem pãniculos Saluatoris noſtri pueri olim perpetuo lauiſſe noſtri omnes autumant, irrigatam, tamen in arenoſis, ſqualidisq; locis non paucæ reperiuntur, quæ tamen quo ad opobalſamum ſteriles exiſtunt. Atque hæc obiter de balſami planta dicta à nobis ſint. Nunc ad opobalſamum deueniendum. Sed balſami plantæ ramum, quem mihi domo mancipium detulit, abſoluto de ipſo ſermone ſpectabimus.

VERI OPOBALSAMI COgnitio, unde sumatur, & qui ex antiquis verè hunc succum litteris prodiderint. Cap. IIII.

ABDELLA.

VID inquies Alpine de balsami planta? nonne à nobis probè, vt ueritas exigebat descripta est, deque eius folijs, floribus, fructibus, ac virgis, quæ dicta à me sunt uera tibi esse uidentur? ALPIN. Omnia sanè rectissime, ac uerissime es prosecutus, sed supersunt tamen quæpiam de succo quoque fructibus, ac virgis dicenda, cum antiqui scriptores, qui de balsamo scripsere, simul in horum descriptione inter se nihil ferè conuenisse visi sint, quorum diuersitas, vt de arbore etiam nuper dictum est, fuit causa, vt multi negarint, quæ pro opobalsamo, carpobalsamo, & xilobalsamo monstrantur, vera vtique esse, nullumque ob id ipsos credere, syncerum ac legitimum opobalsamum ad nos asportari: de quo primo sermonem à nobis haberi cupio, mox de cæteris. De opobalsamo igitur multi huius sunt opinionis, vt arbitrentur, syncerum ad nos non aduehi, neq; iniuria, quando ex te descriptum opobalsamum, à nobisque sæpius inspectum diuersum sanè videatur ab eo, quod omnes prisci rei herbariæ scriptores memoriæ mandarunt. In primis enim album multi ipsorum esse prodidere, Strabo siquidem dicebat: eius corticem scindẽtes succum in vasis suscipiunt tena- „

,, ci lacti persimilem: & Plinius succus è plaga manat, quẽ
,, opobalsamum vocant eximiæ suauitatis, sed tenui gutta
,, ploratu lanis parua colligitur in cornu ex his nouo ficti-
,, li conditur crassiori similis oleo, & in musto candida.
,, Et Simeon Sethus vir in balsami historia alijs non post-
,, ponendus dixit: Succusque inde manabat omni oleo
,, uisu similis, quod ideo balsami oleum nominatur, suc-
,, cus his aggregatus vasculis excipiebatur, & id quidem
,, quod supernatabat album ac tenue erat,& ideo precio-
sius: Alij sunt rursus asserentes, hunc succum non esse tenuem, sed crassum veluti qui dixere in conchis susceptum coagulari, Cum vero opobalsamum, quod tu descripsisti,& nos sæpe inspeximus,vel viride,vel aureũ, vel mellis colore obseruetur, interdumque turbidum, interdum clarum,ac tenue, aliquandoque vt terebinthina crassum cernatur, (nemo enim nostrum est, qui eum succum tot prædictis differentijs euariatum non viderit, scilicet oleosum viride, aureum ac melleum,clarum turbidum, tenue crassum) de ipso varios & dubios esse mirum non erit. ABDACH. Facile has ambiguitates noster Abdella ex animis nostris abiget: Præsertim cum harum explicatio ex ijs pendeat, quæ dudùm ipse attulit. Dixit enim opobalsamum iuxta eius ætates varias, variari & ipsum quo ad colorem, substantiam, perspicuitatem odorem,& leuitatem; continuoq; à stipite instillatum ac exceptum albo colore conspici, præsertimque quod supra enatat, veluti minus quod subsidet, qui color paululo momento in subuiridem oleosum mutatur, qui post quinquennium, vt superius etiam dictum meminimus aureus fit, ac demum senio confectus crassescens mellis colorem, obscuriorem tamen accipit. Tot etiã mutationes in perspicuitate,substantia,odore,

leuitate

ſeuitate eius varias ætates facere aliàs dictum eſt, quando opobalſamum recenter eductum per quinquēnium turbidum maneat, à quo tempore clareſcere incipit, per decenniumque ferè ipſum clariſſimum, ac vt aurum ſplendeſcere obſeruatur; poſtea ſeneſcens turbidum rurſum euadit. A ſtipite etiam ſtatim exceptum tenuiſſimum eſt, pauloq; poſt parum craſſeſcit, atque hinc Strabo dixit, ſuſceptum in conchis coagulari, peractoque quinquennio, quod tempus pueritiæ datur, purgatur, fæcemq; in fundum vaſis deponit, tenuiſſimumq; fit, & totidem geminatis peractis annis ſeneſcens craſſum, craſſiusque eſt, quo annoſius. Odor non minus & ſapor, in recentiſſimo validiſſimus eſt, in medio tempore odor fit ſuauior, thus ac terebinthum redolēs cum ſuauiori tamen odoris fragrantia, ſapor eſt ſubamarus acris atque adſtringens. Demum in ſenio omnia hæc maxime remiſſa percipiuntur. Hincque Plinium deceptum fuiſſe arbitror, qui putauerit optimi huius ſucci lachrymam fricando percipi odoratam. Siquidem opobalſamum ſenio ſolummodo confectum inodoratum fit, vt tunc ſolum frictione dignoſci queat. In principio etiam hic ſuccus leuiſſimus eſt, qui quam maxima difficultate in aqua, vel alio liquore inſtillatus conſidat, ſed continuò in aquæ ſuperficiem feratur, citoq; cum aqua diſſoluitur: annis vero conſiſtentiæ medio ſe habet modo, ſeneſcensq; colore eius imminuto craſſeſcit, quo fit vt ſubito in aquam proiectus conſidat, tardiſſimeq; ſurſum in aquæ ſuperficie feratur, difficillimeq; ac tardiſſime cum ea diſſoluatur. Hæcque etſi non ita concinna oratione, tamen ad tuarum difficultatum explicationem accommodata ſatis eſſe Abdella noſter iudicabit. ABDEL. Ego vero ſic ea vera iudico, vt omnes, qui

de opobalsamo scribentes, aut loquentes ab his dissenserint, rem prorsus ignorent, ex quibus Plinium ex varijs coloribus, ac substantijs in opobalsamo inspectis, varias eiusce succi differentias vel species facientem errasse clarissime patet; dixerat enim ille: Lachrymæ probatio, vt sit pinguis, tenuis, ac modice ruffa, & in fricando odorata, secundus candidus colos peior uiridis, crassiusque pessimus niger. Nemo Aegyptiorum, uel Arabum album opobalsamum nisi ex arbore recentissime stillatum uidit, qui tamen color quam paucissimis diebus euanescit, atq; ut dictum est, in olei colorem uertitur, atque ab eo colore in aureum, & deniq; in melleum obscuriorem. Nigrum vero nunquam ab aliquo nostrorum, vel Arabum visum est, neq; auditum. Nisi fortasse produceretur nouissime ab Occidentalibus Indijs delatum, à quibusdam pro legitimo opobalsamo, vt superius quoq; meminimus, receptum. Quod tamen falsum esse planè constat, cum ij, qui eius historiam scripsere affirment illum succum impropriè opobalsamum vocatum in Occidētalibus Indijs ex procera ac magna arbore nasci, quæ quidem magnitudine, figura, ramis, folijs, fructibus à vera balsami arbore longissime differt. Quod ijs, qui vtramq; norunt arborem non erit difficile suadere. ALPIN. Simeon Sethus confirmare & ipse videtur optimū opobalsamū recentissime à stipite distillatū album colorem habere, nec non, & Strabo qui opobalsamum lacti similem esse scribit. Sed quamquam huiusce succi albus color pauculis diebus à stillatione euanescat, atque in alium colorem mutetur, nihilominus, quod non paucis valde admirandum videbitur, opobalsamum oleoso colore inspectum, in aqua vel lacte stillatum album rursum videri:

& idem

& idem etiam facere aureum, & melleum. Perpetuóque verum opobalſamum cuiuſcumque coloris ſit in aqua, vel lacte ſtillatum, ac liquatum album ſpectabitur. Hincq; Dioſcorides doctiſſime dixit: Quin etiam ſyncerus in aqua, aut lacte celerrime liquatur, coloreque lacteſcit. Nunquam quiſquam opobalſamum viſui non album, album eſſe iudicarit, quod tamen verum eſſe experientia docebit, ſi inquam quis ſinet ſtillatum in aqua, liquari, ac coagulari, ipſum etenim liquatum ſupra aquam ita album redditur, vt uix ab aqua diſtinguatur, ſed paululo momento in ea coagulatur, eique inſtar tellæ albæ incumbere, & in ea ſupernatare cernitur, manifeſtiorq; eius albus color fiet, ſi coagulatum ſtillo quopiam ab aqua eximatur, aut extrahatur. At cur ex albo tam citò in alium colorem mutatur? ABDEL. An quod lactei illiuſce coloris ſubſtantia mollis, ac tenuiſſima, quàm citò reſoluitur ac diſſipatur, uel quia nondum eius calor præualidus in eum ſuccum agendo ipſum turbauit. Idem in Zebet obſeruatur, etenim ſtatim è teſtibus extractus lacte colore inficitur, pauloq; ebullire incipiens, uireſcit, & tandem ſubnigreſcit. ALPIN. Rectè ſunt à te hactenus explicata, & enarrata omnia: Nunc igitur ego idem à te fieri cupio, pro indagandis, ac docendis notis vel ſignis, quibus uerum à non uero, ſyncerum ab adulterato rectè diſtinguatur.

DE

DE NOTIS, QVIBVS VERVM opobalſamum à non vero, Syncerum ab adulterato tutò cognoſcitur, ac diſcernitur. Cap. V.

ABDELLA.

HIS notis quiſque probè ac exactiſſime verum hunc ſuccum, à non vero, & legitimum ab adulterato dignoſcet, neque ab aliquo ita facile decipi poterit, etenim ſuccus is qui nondum ad ſenium, inclinare cæperit, colore albo conſpicitur (quod rariſſime, & non niſi dum ipſum è ſtipite ſtillat, vel recentiſſime eductum videre contingit) vel viridis eſt, oleoſus ſubturbidus oleoque ſubſtantia & colore valde ſimilis, vel aureus fulgentiſſimus tenuiſſimus, atq; clariſſimus. Qui ſanè omnes has notas habebit, vehementis erit odoris, & quo magis etiam recens eſt acutioris, terebinthum cum alio ſuauiori odore redolentis, gratiſſimusq; olfactui erit. Guſtu etiam ſubamarus, adſtringens & modice mordens percipietur, læuis, diluiq; facilis, quæ nota, eo inſtillato in aqua vel lacte dignoſcetur, læuis enim extabit, & vel nihil ſub aqua morabitur, vel parum, & quaſi continuò ſupra eam ſurſum aſſurget. In qua citò diluitur, vel liquatur, nil vnctuoſi retinens, vel oleoſi, tenax, ſiue lentore aliquo præditus eſt. hisq; omnibus notis verum, ſyncerumq; opobalſamum ſemper omnibus apparebit. ALPIN. poſſitne quis aliquod factitium oleum ita ſimile opobalſamo parare, vt eo multos decipiat. ABDEL. Sine dubio, cum Gal. ſuo tempore etiam ipſum vſque adeo adulterari dixerit, vt uix

adul-

adulteratum cognosceretur. Veruntamen quod adulteratur, necesse est, vt aliquo liquore, vel oleo, vel unguento vitietur. Dioscorides dixit opobalsamum vitiari posse admisto teribinthi, cypri, lentisci, balaniq; unguento, & susino, metopio, melle, cypriaque cera liquida. Serapio his addidit oleum rosaceum, myrtinum, & de alcanna, quod cyprum appellant. Plinius ex seminibus veri balsami, quæ vocant carpobalsamum, extrahi simile oleum asserit, qua via multi ex ipsis oleum exprimunt uero opobalsamo admodum simile; quod tamen ab eo discernitur amariore sapore, odoreque opobalsami longe obscuriore. Prodit etiam ipsum adulterari posse oleo rosaceo, cyperino, lenthiscino, balanino, terebinthino, myrtino, resina, galbano, & cera cypria, quæ sanè eadem existunt, quorũ nuperrime Dioscoridem sub nomine vnguentorum meminisse, dictum est. Sed forsitan melius ipse dixisset oleis, quàm vnguentis adulterari posse, quod ille succus tenuis perinde ac oleũ sit, minimeque crassus nisi senio fuerit confectus. His igitur opobalsamum vitiari potest, cuius maleficium facile deprehenditur, oleoque adulteratum trifariam detegitur, atque in primis, quod digitis contrectatum nullo lentore, vel viscositate adhæreat, quando verus balsami succus lentore, ac viscositate quapiam non carere à nobis aliàs dictum sit, à multisque ex antiquis scriptoribus confirmatum, oleo siquidem resinarum omnium tenacitatem abigi omnibus manifestum est. In aqua prætérea instillatum supra eius superficiem orbiculorũ formis expandi nemo nostrum ignorat. Quod syncerum opobalsamum non facere posterius docebitur. Demum in panno oleo infecto macula relinquitur, quæ & difficile aufertur, & quotidie etiam magis maiorem in circu

lum

lum expanditur, quòd non fit in ſyncero opobalſamo. His igitur notis opobalſamum oleo vitiatum cuiq; patere poterit. His etiam comperietur vitium, ſi vnguenta iiſdem oleis compoſita miſceantur, ſed hoc amplius ijs aderit, quod in opobalſamo parui temporis ſpatio in fundo vaſis vnguenta ſidere neceſſe eſt. Cera vero miſtum comprehendetur turbido colore nunquam clareſcente. Melle etiam infectum dulcis ſapor detegit, atq; ad ipſum, vt Plinius quoque teſtatur, muſcas alliciet. Reſina adulteratum in carbones inſtillatum nigriorẽ flammam edit. Syncerum vero his notis innoteſcet, namq; præter ea ſigna, quæ illum iuxta uarias ætates præſeferre diximus, hæc etiam addidimus, ſcilicet præterquam quod ſit validi odoris in aqua etiam ſtillatum, tametſi paruiſſima ſit gutta, ſupra totam aquæ ſuperficiem expandi, eamque liquatum totam ſupernatare, ac obtegere, atque in ipſa etiam citò coagulari, lactisq; colorem adipiſci; ac non minus ex ipſa coagulatum totum ſtillo quopiam excipi, ac auferi, quodq; fuſum in laneam veſtem eam, vt oleum non inficit, quanquam ei adhæreat. Lacq; coagulat, etſi non ita vt coagulum facit, quia lac non perfecte coagulat, quinimo cum ipſo coagulatur.

ALPIN. Multo plura, quàm tu de ſynceri opobalſami, ac vitiati notis complexus es, apud multos leguntur.

„ Dioſcorides ſiquidem hæc vtiq; nobis prodiderat, Suc-
„ ci probatio eſt, vt ſit recens validi odoris, Syncerus,
„ non ad acorem uergens, dilui facilis, læuis adſtringens,
„ ac modice mordens guſtu. Et ubi ea à quibus opobalſamum poteſt adulterari meminerat, hæc ſubiunxit.
„ Namque merus in laneam ueſtem fuſus neque maculam
„ facit, neque ſi eluatur notam relinquit. Vitiatus autem
„ inhæret, & lac inſtillatus coagulat, quod adulteratur

non efficit. Quin etiam ſyncerus in aqua, aut lacte celerrime liquatur, coloreque lacteſcit, vitiatus vero olei modo innatat, ſe conuoluens, aut in ſtellæ modum diffundens, ſyncerus ſeneſcens craſſeſcit. Deteriorq́; redditur. Hallucinantur, qui aqua concretum peſſum ire & ad ima ſidere, arbitrantur, poſtea diſſipatum ſupernatare. Et Plinius ait ſyncerum inhæreſcere, & in tepida aqua eius guttam coagulari & ad ima ſidere, lac coagulare, & in veſtem maculam non facere. Et Auicenas: lac coagulare, aquæq́; ipſum miſceri, & in ipſa denſari, denſatumq́; conſeruari, atq; à goſſypio receptum ablui poſſe. Serapio eadem à Dioſcoride iam recitata, de ipſo nobis prodidit. Simeon vero Sethus hæc & ipſe ſcripſit: At vero nonnulli hac ratione probant, quod ferrum eo inunctum ignique ad motum incandeſcat, id quod & oleo camphuræ, alijsque dictis oleis accidit. Alij quod in aquam datum minime ſupernatet, ſed ſtatim fundum petat, vere hoc quidem, ſed enim quando hæc duo concurrunt, videlicet ferrum candeat, & in aqua facile ſubſidat de eo ſtatim arripe. Eſt enim legitimum, & non factitium. Scire autem præterea oportet, quod dum recens eſt, & in proprio vigore ſuper aquam enatat actum ita probatur. Linteo in eo irrigato ac poſtea ſublato à linteo totum recedit, non colorem, ſed odoris duntaxat ſuauitatem illi relinquens. Hæc omnia, ac interſe admodum diuerſa cum apud hos grauiſſimos plantarum ſcriptores legerim, atq; opobalſamum, quod tu vere ſyncerum affirmas apud me ſit, non omniaque ab his ſcriptoribus de eo perdocta, reprehenſentet, quinimo aliqua ſint, quibus ipſum plane non reſpondere videatur; quanquam enim ipſum recens ſit, minimeq́; ad vllum acorem vergens; validiq́; odoris, oleoſi colo-

E ris,

ris,turbidum in primis eius annis obſeruatum,mox cla rum,aureum ſubamarum,adſtringens, & modice mordens guſtum, tenax, leue, dilui facile, lacq; coagulet, & linteum non inficiat, atque, vt ait Auicenas, aquæ etiam ſtillatum, miſceatur, in ipſaque coaguletur, ſupraque aquam coagulatum enatet,atque eo etiam ferrum, vt Sethus ipſum hac experientia cognoſcendum voluit: inunctum probè in ignem poſitum candeat. Tamen, quod apud omnes prædictos antiquos ſcriptores affirmatur, quippè ipſum, laneæ, veſti inſtillatum aqua ablutum omnino ab ea abigi poſſe, nihilque ei adhærere, nunquam potui obſeruare.Nullum enim reperitur opobalſamum, qđ inſtillatum in pannum ei aliquatenus nō adhæreat:ex quo ego etiam puto,nullum verum opobalſamum eam experientiam facere poſſe, quando ipſum, vt in alijs omnibus reſinis obſeruatur. (cum ſuccus reſinoſus ſit, inter reſiuasq; poſſit ſine errore recenſeri)viſcoſitatis ac lentoris non ſit expers. Ex quibus valde tum de huius ſucci ſigno, ab antiquis ferè omnibus animaduerſo dubius, an anceps. Cupioque tuam hac in re ſententiam audire,vt in ea tandem acquieſcam. ABDEL. Dignus es cum iſto tuo ſcrupulo non parua reprehenſione, qui vno ſigno magis quàm pluribus, quibus tuū opobalſamum omnibus probè reſpondere ſcis, fidere uolueris, quod neque verum ſignum huius ſucci dicendum eſſe puto, ſiquidem quo pacto hic ſuccus lentoris, ac viſcoſitatis non expers, (cum ipſe nihil quidem aliud quàm reſina quæpiā ſit) lineo, vel laneo panno vel goſſopio inſtillatum aliquantulum non adhærebint. Etenim non modo ſuccus iſte tenax eſt, ſed ramuli quoque virides,ſi digitis contrectentur, eis proculdubio adhærent,quod non nos modo,ſed etiam ali-

quos

quos antiquorum nouisse certum est, nonne Strabo dixit: Eius corticem scindentes succum in vasis suscipiunt ” tenaci lacti persimilem. Quid? nonne Plinius notas ” synceri opobalsami docens dixit? Succum balsami syncerum debere inhærescere. At ne amplius remorer desiderium tuum, paucis de nota hac à Dioscoride proposita dicam, quid sentiam. Puto enim syncerum opobalsamum non aliam ob causam, Dioscoridem, atque vna cum eo alios dixisse succum istum vestibus vel panno non adhærere, nisi vt nos docerent mistum aliquo oleo, vel quopiam vnguento hinc deprehendi, quoniam, vt ego nuper etiam vos docui (quod à plerisque oleo eo tempore vitiaretur) oleo vitiatum in pannum instillatum, laneumque præsertim, quod facilius sit ad emaculandum, instar olei inficit, eiq; perpetuò non modo adhæret, sed quotidie magis in eo recepta macula augetur ac dilatatur. At syncerum, quamquam paululum panno etiam instillatum inhæreat, tamen ipsum vt oleum non inficit, neque maculam relinquit, quinimo secus atque oleum panno adhærescens quotidie decrescit, vsquequo tandem omnino aliquo tempore sponte dissoluatur, atque euanescat. Quamobrem syncerum opobalsamum panno quidem, at non olei modo adhæret, neque aliquam maculam relinquit. Quod sæpe uobis meum opobalsamũ in meam vestem instillatum ostẽdit. Verum non debet hoc experiri in pannis ijs, quos vos in Italia paratis, nostris longe crassioribus, in quibus fortasse cum olim vestri hi crassi panni lana parati ex Italia huc non asportarentur, neq; nostri his, vt nunc faciunt, vterentur. Dioscorides in his periculum faciendum, non sentit, sed in nostris ijs longe gracilioribus. Clarius verò hoc signum Plinius docuisse est visus, cum di-

 xit, &

xit,& in veste maculas non faciat,non autem,vt in Dioscoride habetur, vesti non adhæreat. Verius fortassè Sethus opobalsami cognitionem ex hoc signo habendã
›› tradidit, quod his verbis apud ipsum legitur: Linteo in
›› eo irrigato, ac postea sublato à linteo totum recedit,
›› non colorem, sed odoris, duntaxat suauitatem relinquens. Cœterum ex his, quæ ita diuerse de notis verum opobalsamum a falso distinguentibus,apud diuersos antiquos scriptores leguntur, dubitandum non immeritò à nobis existimo, hosce authores nunquam fortassè, neque viuentem plantam vspiam offendisse, neque multo minus syncerum eius succum inspexisse, cunctaque potius aliorum relatione, quàm vera obseruatione de eo ab his prodita fuisse. Qua de causa non ab antiquis scriptoribus, interse de balsami historia discordantibus veritas hæc petenda esset, sed ab his populis, præsertimque medicis qui loca in quo balsamum, omnium scriptorum consensu, vixit, perpetuò habitarunt, & sæpissime obseruarunt. His etenim iuremerito de ipso firmior fides habenda erit. Hi sunt Aegyptij, atque Arabes,qui omnes vno consensu asserunt,hoc excepto opobalsamo, quod uos verum esse non creditis, nullum aliud vsquam vel in toto Aegypto, vel in tota Arabia, vel Syria, fuisse cognitum, aut vsitatum. Cuius ueritatis clarissimum ac certissimum signum erit, aliud opobalsami genus ab hoc diuersò, apud Turcarum Regem ijs locis imperantem, atque apud plures Turcas,qui uarijs temporibus his omnibus prædictis locis, præsertimq; Aegypto præfuerunt, nunquam fuisse repertum, quinimmo apud hos inuẽtum idem planè esse cum nostro, atque nihil ab isto communiter recepto, differre. Rex enim Turcarum singulis annis à Seriph Mechæ, atque

que Medinæ domino binas, & plures etiam opobalsami libras dono missas accipit, perpetuoque postquam Aegypto imperauit, ab ipso opobalsamum recepit. Quod sanè idem planè est cum eo quo omnes Aegyptij, Arabes, Syri, atque alij vtuntur. ALPIN. Verum dicis; Nam ego certo scio idem esse opobalsamum vulgo receptum cum eo quod apud multos dominos Turcas, Consules Venetos habetur, quibus à præfecto Aegypti, ac alijs nobilibus Turcis dono datum fuit, idemque cum eo, quod apud Serenissimum Franciscum Medicem Ducem Florentiæ à Turcarum Rege olim ei dono datum, hodie conspicitur. quod cum meo etiam opobalsamo ex Aegypto, ad prædictum Sereniss. Ducem anno superiori misso, rectè ab ipso comparatum idem planè esse, certum est. Quamobrem omnes, qui negant vulgo receptum verum esse, si ipsum cum opobalsamo comparent, quod apud multos extat, Venetos, olim huius loci Consules Clarissimos, atque apud alios plures, qui olim hæc loca peragrarunt, & opobalsamum à nonnullis Dominis Turcis acceptum illuc comportarunt, probè an ipsum verum sit, cognoscent. ABDEL. Multum tamen Auicenam admiror, qui dixerit à gossypio, hunc succum aqua ablui posse, cum tamen superius dixerit, ipsum in aquam instillatum coagulari ac densari: quod cum verum sit, quomodo in gossypio receptum, ac imbibitum aqua ab ipso ablui poterit? hoc enim fieri non posse cuique patebit. Est demum alterum opobalsamum ex seminibus balsami expressum, cuius etiam inter adulterata nuper recensuimus, quod pro vero succo opobalsamo aliquando venditur, quod tamen facile, vt dictum est, ex obscuriore eius odore, amarioreque sapore à vero diuersum ab his esse comprehenditur.

henditur. Ac de opobalſamo hæc à nobis dicta ſufficiant. Reſtat modo, vt de balſami fructibus, & virgis loquamur, quando multi quoque non deſint, qui contendant verum neque carpobalſamum, neque xilobalſamum eſſe.

VERI CARPOBALSAMI, & xilobalſami cognitio, et conſideratio. Cap. VI.

ALPINVS.

HACTENVS balſami plantæ, atque ab eâ educti ſucci ambiguitates omnes vir doctiſſime diſſoluiſti, veritatemq́ue ita claram effeciſti, vt de arbore, ac ſucco noſtri amplius contendere non debeant, ſed ipſum potius agnoſcere, atq; in vſum medicinæ reſtituere, quod quidem facientes ſumma laude digni erunt, tantum auxilium in vſum reuocantes, atque recipientes. Cum nemo noſtrum dubitet multum veri opobalſami ex Aegypto, & Syria in Italiam comportari, quod facile à nuper adductis no tis ibi an ſyncerum ſit, cognoſcetur. Reſtat modo, ut de eiuſdem plantæ fructibus, & virgis, quod apud noſtros dubij ſuperſit ab illorum animis euellas. Quando vulgaria ſemina, pro vulgari falſo carpobalſamo à multis recepta, quorum ad vos ſingulis annis multa copia aduehitur, verum eſſe antiquorum carpobalſamum me iudice etiam affirmandum ſit. Animaduertendum tamen eſt, duplex genus carpobalſami circunferri & utrumq́ue pro balſami ſeminibus apud nonnullos recipitur, quorum vnum ſemen eſt terebinthi magnitudine,

atque

atque ferè etiam forma,rotundumq; & oblungum,ouo simile in extremis acutum,flauum folliculo nigro rubeſcente vndique contectum; Hocq; verum eſt antiquorum carpobalſamum. Alterum vero pſeudocarpobalſamũ huic admodum magnitudine, colore, figuraq; eſt ſimile; differt tamen à vero, quia ipſo eſt oblongius ex medietate tantum folliculo contectum eſt,nam illud extremum, quod ſuo pediculo appenſum eſt, folliculo caret, minimeq; eo totum contegitur, ſed tantum ad eius uſque medietatem, de hoc vero, quod falsò pro balſami ſemine me iudice recipitur, non loquimur. quamquam odoratum ſit,atque aromaticum. Illudq; fortaſsè eſſet, quod olim Dioſcoridis tẽpore ex petra oppido Arabiæ pro carpobalſamo aſportabatur,& quo verũ carpobalſamum adulterabatur,ſi piperis ſaporẽ præſeferret. De altero vero ab hoc prædictis notis diſcrepante,quod præſertim à falſo differt, quia totũ folliculo ſuo contectum eſt,qñ falſi,vt iam dictum eſt,tantum medietas folliculo contecta appareat, a nobis ſermo habendus eſt. Audio nunc Venetijs omnes pharmacopolas conſilio excellentiſſimi collegij medicorum in cõponenda theriaca, atq; mitridatio pro veris balſami fructibus iuniperi fructus ſubſtituere. quod quanta dignum reprehenſione ſit, ac in quãto illi verſentur errore vobis doctiſſiimis viris nunquam latuit. Et vtinam nunc perſpectis rationibus ijdem non permittant ſine his tanto artis cum dedecore (quando hæc omnia non ſit difficile apud eos reperiri) Theriacam atque alia medicamenta amplius parari; ſed vereor, ne magis in antiquis erroribus perſiſtere,quàm rei veritatem amplecti velint. ABDEL. Quid? etiam ne fructus balſami, quorum in Italiam, aliaq; loca hinc copia multa aducta, illis non deeſt, negant veros

ros esse, atque pro eis in componenda theriaca aliisque medicamentis baccas Iuniperi substituunt? quid de te audio? pudet me tantorum medicorum, qui hos hactenus veros fructus neglexerint, minimeque his vtantur. Sed quibus rationibus aducti, negant ista semina meritò ex te pro vero antiquorum carpobalsamo recepta, verōs esse fructus balsami. An non ipsorum magnitudo color & forma ad eos recognoscendos satis illis erunt? Theophrastus dixit: illos esse similes therebinthi fructibus magnitudine, figura ac colore. Et clarius Serapio
,, ex Dioscoridis mente hunc in modo eos descripsit: Et
,, granum quidem ipsius, quod nominatur carpobalsamū
,, est granum rotundum ad longitudinem aliquantulam
,, tendens ad acuitatem in ambobus capitibus in medio ve
,, ro grossius. Cuius color tendit ad rubicunditatem, &
,, est plenum, graue, mordens linguam mordicatione ali-
,, qua non multa, & quando frangitur interius habet hu-
,, miditatem similem melli, & eius odor est bonus. At
Dioscorides addidit hoc semen redolere opobalsamū. Certè, vt verum fatear, fructus balsami ab Italis tuis medicis, atque pharmacopeis neglecti, tum Serapionis descriptioni omnino respōdere cognoscuntur, tum etiam notis à Theophrasto allatis, quando hi colore, figura, atque magnitudine vere fructibus terebinthi proximi spectentur. Serapio vero eos multo diligentius ac exquisitius declarauit, qui ipsos grana esse rotunda statuit, oblonga, extremis acutis, & medio crassiore ad coloremq; subrubrum tendentia, grauia plenaq; esse, ac modice gustum mordentia, quæ intus substantiam melli similem habent. Ex quibus notis vulgare carpobalsamum verum omnino esse certissime ostenditur, sed quamobrem isti negant hos, veros balsami esse fructus, scilicet carpobal

samum

ſamum antiquorum? ALPIN. Omnes vno ore prædicant prædicta ſemina non vna, at omnibus carere prædictis notis, quibus ea prędita eſſe Dioſcorides omnium antiquorum in plantarũ deſcriptione facile primus memoriæ olim prodiderat, hisq́; ſpeciatim verbis. Quare "
eligatur flauum, plenum, grande, ponderoſum, mor- "
dens guſtu, feruens in ore modice opobalſamum olens. "
Dicunt itaque iſtæc ſemina à vobis pro carpobalſamo monſtrata non flaua, vt Dioſcor. docuit, ſed nigra ſubrubeſcentia ſpectari, vacuaque non plena eſſe, leuia & non grauia, parua & non magna, neque guſtum aliquo pacto mordere, neque opobalſamum olere. Hiſque rationibus negant illa ſemina verum carpobalſamum antiquorum eſſe, ſed potius ea, quæ olim ex Petra oppido Arabiæ aduecta verum carpobalſamum adulterari Dioſcorides animaduertit, quod ipſe hiſce verbis docuit, dicens: Adulteratur ſemine hyperico ſimili, quod à Pe- "
tra oppido defertur, ſed coarguitur magnitudine, inani "
tate, virium ignauia, ſapore piperis. Idemq́ue ferè Pli- "
nius teſtatum reliquit: atque hæc ſunt aduerſus balſami vulgares fructus à quampluribus Italiæ, aliarumq́ue nationum medicis, & pharmacopeis diſputata. ABDACH. Ex his duobus alterum verum eſſe arbitror, vel illos ſcilicet viros à te recitatas carpobalſami notas nunquam probè cognouiſſe, aut nunquam hos fructus, vel ſemina, quæ præ oculis omnes hi pharmacopolæ quotidie habent, inſpexiſſe, quod ſi illi hæc aliquando inſpexiſſent, ac rectè obſeruaſſent, proculdubio fieri non potuiſſet, vt ex omnibus notis ipſos non agnouiſſent, veros eſſe balſami fructus; quando nõ ſolum falſum ſit ipſos omnibus notis à Dioſcor. traditis carere, ſed ne vnam quidem illis deeſſe. Nam iſtæc ſemina ſunt

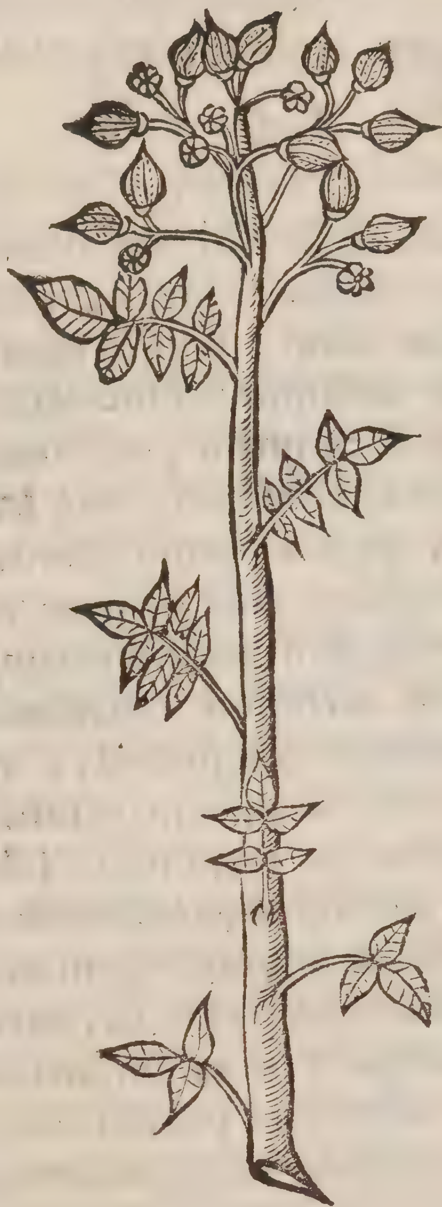
humiditate melli ſimili plena, quorum ſi multa fracta intus ij inſpexiſſent, niſi cæci omnino fuiſſent, fieri nullo modo poterat, vt non id animaduertiſſent. Cernuntur etiam longe hyperici ſeminibus maiora, ſunt grauia, cum aliqua mordicatione, atque opobalſami odoris fragrantia, quorum ſaporem, atque odorem unuſquisque guſtu, ac olfactu minime deſtituto, poterit cognoſcere. Nemo mea quidem ſententia erit, qui prius opobalſamum olfecerit, ac guſtauerit, mox iſta fracta ſemina olfaciendo & guſtando, in ipſis eundem ſaporem, atque odorem opobalſami apertiſſime non cognoſcat. ABDEL. Veriſſima prædicas, neque indigna, vt ab illis medicis audirentur, ac animaduerterentur. Nam hæc ſemina vulgaria à nobis pro carpobalſamo recepta, eadem eſſe, quæ in multis Arabiæ Fœlicis locis ſupra balſami frutices colliguntur, omnes, qui illa loca peragrarunt, vere teſtantur: neque vllis unquam alijs Aegyptij pharmacopæi pro balſami fructibus ad componenda medicamenta vſi fuere. Neque aliorum Aegyptiorum memoria conſtat, unquam ex Petra oppido, quod nũc Mecha dicitur, alios, quàm hos fructus pro carpobalſamo ad nos delatos fuiſſe. Neque Galenus exiſtimat homines in eorum ſeminum cognitione hallucinari ac decipi poſſe, quando in libro de Antid. dixerit, carpobalſamum non poſſe adulterari, idque merito, cum minime fieri poſſe videatur, vt aliquis, qui vera balſami ſemina ſemel tantum viderit poſſit ab alijs decipi; ſed concedatur poſſe adulterari, tamen cognoſceretur id ſaltem, ut Dioſcor. docuerat, inanitate, paruitate, & ſapore piperis. Verum non poſſum non vehementer illos medicos admirari, dicentes notas à Dioſcoride nobis carpobalſami eo traditas fuiſſe, vt iſta ſemina ab alijs diſtinguerentur,

tur,

tur, quando ipſe illas notas non ob id tradiderit,ſed potius, vt ijs homines perdocti ſelligerent ex ſeminibus balſami, ea, quæ flaua exiſtunt, plena, maiora, grauia, ſapore, atque odore opobalſami prædita,quoniam hæc cæteris meliora exiſtunt. Quis ignorat agricolas etiam ipſos aliqua ſemina ementes, ſiue triticum ſit, ſiue hordeum, ſeligere plena, magna, ponderoſa optimi ſaporis atque odoris, abijcereque inania, parua, leuia. Quamobrem iſtud? quia hæc inutilia, illa optima exiſtunt. ALPIN. Dicunt, flauum colorem, quo uera ſemina balſami ſpectari Dioſcor. tradidit, in iſtis ſeminibus non conſpici, cum ipſa ſubrubra potius, & nigreſcentia cernantur. ABDEL. Rectè dicunt, ſed hinc conijcitur, ipſos minime eſſe in horum ſeminum obſeruatione exercitatos, ſeduloque nunquam ea inſpexiſſe, quoniam ſi ſæpe multa ſedulo, varijsque modis obſeruaſſent,proculdubio duplici colore referta eſſe cognouiſſent, quippè nigro rubeſcente ſuis folliculis ueſtita, hisque ſpoliata, ac nudata, flauo. Ex qua obſeruatione, nec Dioſcoridem,docentem illud ſemen flauum eſſe, nec Theophraſtum cum Serapione ſubrubrum nigreſcens, falſum prodidiſſe, patet. Quando hi ſemen veſtitum ſuo folliculo, quod nigrum ſubrubeſcens cernitur: & Dioſcor. folliculo ſpoliatum;quod flauum eſt, intellexerint. Hæcque à nobis de carpobalſamo dicta ſufficiant. De xilobalſamo vero non puto à nobis multa eſſe dicenda,quando non ita omnibus, vt carpobalſamum,ignotum videatur.eſſe illas virgas communiter ab omnibus pharmacopæis pro carpobalſamo receptas, etſi ijs tamen non vtantur,argumentum erit certiſſimũ, ipſas redolere odorem opobalſami, & carpobalſami, eundemque guſtui ſaporem etiam præſeferre. Optimæ

autem exiſtunt, ſarmentoſæ, tenues, fuluæ, & recenter exciſæ, odorem opobalſami manifeſtiſſimum ſpirantes. Quem odorem eximium ſpirare à Theophraſto ac Serapione proditum eſt. His vero recentibus pharmacopæi vti debent, cum paruo etiam tempore omni odore ac ſapore deſtituantur; tanta eſt enim illius humidæ ſubſtantiæ, in qua odor, ſaporque fundantur, tenuitas, vt cito exoluatur, ſimulque cum ea ſapor atque odor euaneſcat. ALPIN. Faſcem recentiſſimarum virgarum Dominicus à Rege noſter pharmacopola ab amico ſuo Turca, apud oppidum Sues, illuc Mecha aduectum habuit, qui tantum opobalſami odorem ſpirabat, vt eminus ſuauitas odoris cognoſceretur, qui tamen paucis menſibus ferè omnino exolutus eſt. Multas virgas recentes habui; quæ apud me adhuc aſſeruãtur; quas comparatas, cum ijs, quæ apud Venetos pharmacopolas ſunt, eaſdem utique eſſe ſine dubio cognoſcitur; quæ ſi recentes conſeruarentur, veritas hæc omnibus eſſet manifeſtiſſima, ita validus, ac manifeſtus in ijs odor opobalſami perciperetur, ex quo omne dubium ex ipſorum animis ſponte excidiſſet. ABDEL. Tibi ſufficiat, hæc de balſami planta, ſucco, fructibus, virgis ex nobis audiuiſſe, atque didiciſſe, ramumque iſtum ex balſami frutice dilectum nunc Alpine ſpectare poteris, atque ex dictis ipſum recognoſcere. Sed abſoluto de ijs ſermone, cum iam Sol ſupra orizontem multum aſcenderit, aeremque inflammare cœperit, ſatius erit nos hinc abire, & in vrbem redire, priuſquam augeatur caloris æſtus. ALPIN. Rectè ſuades, abeamus, vobiſque quod tantum hactenus ſuſceperitis laborem, multas gratias refero, meque vt pro veſtra humanitate ametis quemadmodum facitis etiam, atq; etiam rogo. Valete. ABDEL.

Atque tu interim vale. mementoque nos tui esse studiosissimos, teque multum, àtque multum obseruare.

CVR PETRI BELLONII OBseruationes in Aegypto circa balsami plantam factæ hic adnotatæ sint. Cap. VII.

CVM hisce diebus librum olim in Aegypto à me de balsamo conscriptum in publicum emissurus essem, Ecce in manus meas perueniunt doctissimæ itinerariæ obseruationes à Petro Bellonio Cenomano, viro tum in alijs tum in plantarum materia doctissimo, ante annos ab hinc quadraginta litteris traditæ, atque hoc tantum anno in lucem editæ. In quibus cum balsami nonnullarum plantarum olim in Aegypto viuentium diligentissimam obseruationem ab eo rectissimè exaratam, ac descriptam legerim, optimum fore putaui, si eam sub fine huius libelli adijcerem, Siquidem speraui ex tanti uiri in plantarum materia exercitatissimi lectione, ea quæ dicta sunt à nobis, ac litteris de balsami historia mandata, posse haud parum animos legentium confirmare, quod is omnia ferè complexus sit, quæ in meo libello leguntur. Hæcque priusquam balsami obseruationem Bellonij hic adijcissem præfari libuit; ne ex abrupto hic ea inserta candido lectori viderentur.

ÆGYPTII BALSAMI OBSERuatio ex Petro Bellonio in libro II. itinerariarum obseruationum, capite XXXIX. collecta.

IN quodam pago spectatum iuimus hortum balsami fruticibus consitum, qui à Cayro longius haud abest, quam Lendit à Lutetia. Quoniam porro balsami planta admodum celebris, preciosa, raraque est; hic scribere libuit quidquid ad eius historiam pertinere arbitrati sumus. Quosdam esse scimus, qui Mareæ Balsamum ex Iudæa delatum esse putent: rem autem haud ita se habere, postea demonstrabimus. In magno quodam horto sunt, sed angusto loco muris conclusæ, quos extructos fuisse aiunt, postquam Turca Aegyptum Sultano ademit: Bacha autem à Turcarum Imperatore huic regioni præfectum, ea arbusta digna existimasse, quæ peculiari loco concluderentur. Cum istic essemus, nouem, aut decem duntaxat frutices eius aderant, qui nullum liquorem præbebant. Inter notas à ueteribus proditas, quibus balsamum dignosci possit, vna est, vt perpetuo vireat: illud tamen in Materea, apud Cayrum, pauca admodum folia Septembri mense habebat: quod nobis insolens visum est. Nam reliquæ arbores, quæ hyeme virere solent, folia solum nouo uere abijciunt, cum videlicet noua germina produxerunt: solentque autumno magis virere, quàm nouo vere. At reliquæ, quæ folia abijciunt, id sub hyemem facere solent, vt æstate noua adquirant. Ideoque nobis præter naturam videbatur, balsamum folia abijcere,

abijcere, vt hyeme noua germina produceret: nobis enim id obſeruantibus, quæcumq; habuit folia, recens nata erant. Eius iuſtam magnitudinem tradere nequimus; nam quotquot eius frutices in horto aderant, ſtipitem ſolum habebant pedis longitudine, & pollicari craſſicie, tenuibus ramulis præditum, raris folijs obſitis. Vbicunq; autem tandem naſcantur, duorum aut trium cubitorum altitudinem non ſuperant; & pedali altitudine cum ſunt, in multos graciles ramulos anſerinæ pennæ caule aud craſſiores finduntur. Balſami frutices Matareæ iam recens putari fuerant, ſic vt ſoli ſtipites ſupereſſent, qui ramulorum rudimenta producebant. Eiuſdem etenim eſt balſamum cum vitæ naturæ, quam ſingulis annis putare neceſſe eſt, alioqui degenerat. Noua illa balſami germina ſub rubente cortice erant tecta, foliaq; viridia habebant, lentiſcinorum foliorum modo formata, hoc vtrinque in neruo nata, vt in roſarum, vel fraxini, vel iuglandis folijs videre eſt; ciceris tamen foliorum magnitudinem non excedebant, ſicq; conſtructa erat eorum ſeries, vt poſtremum foliolum extimam alam occupans, imparem numerum efficeret: nam totius alæ foliolis numeratis, terna, quina, aut ſeptena inueniuntur, ſeptenarium certe numerum ſuperare vix animaduertimus: extremum autem foliolum reliquis maius eſt, facto etenim ab illo progreſſu, reliqua ſenſim minutiora fiunt, vt in rutæ folijs. Plinius in eius hiſtoria Theofraſtum per omnia ſequutus eſt, quemadmodum etiam Dioſcorides, eiusq; veſtigijs inſiſtentes, balſami folia rutæ foljis compararunt: quod ueritati conſonum eſſe deprehendimus. Quoniam autem primum in Matarea illud exacte non obſeruaueramus, denuo illud ſpectatum iuimus, eiusq; ramulum nacti, ipſum atque illius folia deguſtauimus,

quæ

quæ facultatis non nihil adſtrictoriæ eſſe comperimus, pinguisq; aliquantulum ſaporis, atque aromatici: ramulorum autem cortex his odoratior eſt. Gemino cortice prædíti ſunt ramuli, extimo foris ſubrubente, qui vt membrana intimum viridem operit. Is guſtatus inter Thus, & terebinthi folium ſapit, ſatureiæ ſylueſtri ſapore ſimili admodum grato, atque digitis tritus cardamomum olet: ipſum lignum candicat, odorisque & ſaporis expers eſt, non ſecus atque aliud inutile lignum. Ipſius virgæ rectæ ſunt & graciles, rarisq; foliorum alis ſparſim & confuſo ordine naſcentibus obſeptæ, quæ (vt diximus) ternis, quinis, aut ſeptenis foliolis conſtant. Variæ ſunt auctorũ, qui de balſamo ſcripſerunt opiniones: & niſi nosipſi plantã conſpexiſſemus, nihil poſt illos de eo ſcribere auſi fuiſſemus: atq; in eam ferè opinionẽ inclinaremus, illud in Hierico planis nunquam cultum fuiſſe. Quia autem ipſum fruticem vidimus, diligenterque obſeruauimus, de eo tanquam de re quæ diligenti obſeruatione digna, diſſerere libuit. Experientia autem didicimus, lignum illud vulgo xilobalſamum nuncupatum, quod ex fœlici Arabia delatum, à mercatoribus venditur, cum Aegyptio quod in Matarea colitur, conuenire: nam deſiccatum noſtrum balſami ramum cum eo, quod in officinis venale reperitur contulimus, atque omnibus notis reſpondere, deprehendimus: eſtque ex duobus alterum neceſſarium, aut xilobalſamum & carpobalſamum, quale in officinis venditur, adulterinum eſſe, aut illud Aegyptium, quod colitur in Matareæ horto, legitimumq; balſamum eſſe cenſetur. Nam cum in omnibus conueniant, certique ſimus idem eſſe, aſſerimus, & concludimus id, quod hoc nomine venale reperitur, ſimile ei eſſe, quod ab omni antiquitate inuſu fuit.

Balſamum nunc temporis in ſola Aegypto colitur apud Cayrum. Et licet Theophraſtus in ea opinione ſit, id ſylueſtre & ſponte naſci non inueniri: aſſerere tamen au demus ab omni æuo in fœlici Arabia fuiſſe, atque etiam nunc naſci, cuius lignum, & fructus etiam olim ad nos perlata fuerit cum alijs Arabiæ mercibus. Atq; demon ſtrare uolumus ea non minus cognita fuiſſe mercatoribus quam reliqua aromata, vt ex medicamentorum, quibus perpetuò inijci ſolita ſunt, cōpoſitionibus apparet. An non Mithridates in ſuum medicamentum intulit? An non in officinis uenalia reperiebantur? Id ex ſola Dioſcoridis auctoritate probari poteſt, qui in ſua ætate carpobalſamum adulterari conqueritur. Carpobalſa-
" mum (inquit) adulteratur ſemine hyperico ſimili, quod
" à petra oppido defertur: per petram oppidum Mecam
" intelligimus, atque de xilobalſamo: è ligni genere, quod
" xilobalſamum uocant, probatur recens, ſarmento te-
" nui, fuluum odoratum quadatenus opobaſamum ſpirans. Ex his liquido apparet vulgaris vſus inter reliqua aromata fuiſſe. Sed & ex Diodori Siculi uetuſtiſſimi ſcriptoris Arabiæ fœlicis opes enumerantis uerbis manifeſtò liquet. Maritimis enim locis balſamum producere ait. Cultum igitur id eſſe non intelligit, ſed ſponte naſcens. Pauſanias etiam tradit balſamum Arabiæ fruticem eſſe. Plerique tamen auctores de balſamo agentes inter ſe non conueniunt: Nam Strabo prodit in Syria naſci apud lacum Genezareth, inter montem Libanum & Antilibanum. Reliqui volunt ſolā Iudæam regionem id producere, eiusq; ramos oſſeo cultro aut vitro duntaxat vulnerandos eſſe ad liquorem eliciendum; alioqui ſi ferro cædantur, ſtatim emori. Cornelius Tacitus ſcribit, ferro iuxta adpoſito metu exhorreſcere, idcir-

co alijs quàm ferreis instrumentis vulnerandum, si liquorem elicere quis cupiat. Percontantes à mercatoribus Cayri de balsamo, cum nostrum ramulum conferremus, nobis affirmarunt, quidquid xilobalsami, uel carpobalsami vnquam uendidissent, id omne ex Meca cum alijs aromatibus accepisse; atque meminisse suo tempore balsami frutices, qui nunc in Matarea coluntur, ex Arabia fœlici delatos esse, magnis sumptibus Sultani. Quoniam vero id nobis tam multi affirmarunt, existimauimus sine vllo scrupulo aut dissimulatione nobis licere id scribere.

Laus Deo Opt. Max.

FINIS.

INDEX OMNIVM CAPITVM, QVAE IN HOC LIBRO CONTINENTVR.

De

FINIS.

